

2014
ročník 66

9

9 770011 232004 09

Cena 40 Kč

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

- 303** ..... TÉMA
Knihovna jako instituce přátelská rodině
 ♣ Helena Gajdušková, Dana Riedlová
- 307** ..... ROZHOVOR s Mgr. Martinem Sekerou, Ph.D.,
 ředitelem Knihovny Národního muzea
**„Žádné médium nikdy nezanikne,
 ale koexistuje s těmi, která nastupují...“**
 ♣ Lenka Šimková, Olga Vašková
- 312** ..... Týden knihoven 2014 a knihovny muzeí a galerií ČR
 ♣ Štěpánka Běhalová
- 316** ..... Nové prostory Městské knihovny Kladno
 ♣ Petr Kubica
- 319** ..... JAK NA TO
**Sběr zpětné vazby v knihovnách jako cesta
 k lepším službám** ♣ Michal Klajban
- 321** ..... PRÁVNÍ PORADNA
**Revize knihovního fondu z pohledu právního aneb
 Proč, co a hlavně kdy revidovat** ♣ Jiří Klusoň
- 328** ..... Odborná knihovna Ministerstva financí
 ♣ Jiří Benda, Alena Sahánková
- 331** ..... KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH
Místní knihovna ve Vědomicích ♣ Zuzana Kulichová
- 333** ..... ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...
Noc komety ♣ Milan Valden
- 335** ..... INSPIRACE Z KNIHOVEN
 – Robotické safari ♣ Petr Schink
 – Rekonstrukce Obecní knihovny v Mrákotíně
 ♣ Hana Mazurová
- 337** ..... LITERÁRNÍ VÝROČÍ na říjen
- 338** ..... ZUZANA HELINSKY SE HLÁSÍ ZE ŠVÉDSKA
- 339** ..... ZE SVĚTA
- 340** ..... NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ
 LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

- 1 Čtenáři vsetínské knihovny (str. 303)
 2 Obecní knihovna Mrákotín (str. 335)
 3 Z vědomické knihovny (str. 331)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Míturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
 (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 9. 2014.
 Nevyžádané rukopisy nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ TOPIC: The library as a family-friendly institution
Helena Gajdušková, Dana Riedlová |303
- ♣ INTERVIEW with Mgr. Martin Sekera, Ph.D., Director of the National
 Museum Library: "No media will ever die – they'll just coexist with
 those emerging..." *Lenka Šimková, Olga Vašková* |307
- ♣ Libraries Week 2014 and the museum and gallery libraries
 of the Czech Republic *Štěpánka Běhalová* |312
- ♣ New premises for Kladno Municipal Library *Petr Kubica* |316
- ♣ HOW TO: Collecting feedback in libraries as a way to improve services
Michal Klajban |319
- ♣ LEGAL ADVICE: Book stock revision from the legal standpoint, or:
 Why, what and above all when to review *Jiří Klusoň* |321
- ♣ The Ministry of Finance specialist library
Jiří Benda, Alena Sahánková |328
- ♣ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES:
 The community library in Vědomice *Zuzana Kulichová* |331
- ♣ READER'S DIARY: The night of the comet *Milan Valden* |333
- ♣ INSPIRATION FROM THE LIBRARIES |335
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ THEMA: Die Bibliothek als eine Institution, die freundlich
 zu Familien ist *Helena Gajdušková, Dana Riedlová* |303
- ♣ GESPRÄCH mit Mgr. Martin Sekera, Ph.D., dem Direktor der
 National Museum Bibliothek: „Kein Medium kann untergehen,
 aber es koexistiert mit diesen, die neulich antreten...“
Lenka Šimková, Olga Vašková |307
- ♣ Die Bibliothekwoche 2014 und Museum und Galerie Bibliotheken
Štěpánka Běhalová |312
- ♣ Neue Räume in der Stadtbibliothek in Kladno *Petr Kubica* |316
- ♣ WIE DARAUF: Feedbacksammlung in Bibliotheken als ein Weg
 zu besseren Diensten *Michal Klajban* |319
- ♣ RECHTSBERAUBUNSTELLE: Bibliotheksfondrevision aus
 der Rechtsansicht oder Warum, was und vor allem wann
 soll man revidieren *Jiří Klusoň* |321
- ♣ Fachbibliothek des Finanzministeriums
Jiří Benda, Alena Sahánková |328
- ♣ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN:
 Die Bibliothek in Vědomice *Zuzana Kulichová* |331
- ♣ AUS DEM LESERTAGESBUCH: Eine Kometnacht
Milan Valden |333
- ♣ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |335
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, příprava zářijových čísel *Čtenáře* bývá pro nás v redakci o něco napínavější než těch ostatních. Většinu příspěvků, které chceme do čísla zařadit, musíme zajišťovat se značným předstihem, řekněme před začátkem dovolenkové sezony, kdy jsou autoři ještě na „svých místech“. Protože jenom to, co máme v redakčních deskách, dává jistotu, že se číslo podaří poskládat. O to větší je pak radost, když se nám sejdou v pravou chvíli příspěvky, které se týkají jedné oblasti či reagují na aktuální knihovnická témata.

V tomto *Čtenáři* k takovým určitě patří rozhovor s ředitelem Knihovny národního muzea, v němž kromě jiného zmiňuje důvody vedoucí ke zrušení Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou, které by, jak říká, mohlo částečně pokračovat v jiných prostorách. Hovoří také o konceptu Virtuálního muzea komunikace, které zatím žije pouze v jeho představách, ovšem s velmi jasnými konturami. Muzejním a galerijním knihovnám je věnován i další příspěvek, autorka v něm zasvěceně seznamuje s jejich vznikem, historií, uchovávanými sbírkovými fondy a službami. Zejména ale upozorňuje na aktuální informace týkající se spoluúčasti muzejních knihoven na letošním Týdnu knihoven. Akce, které muzejní knihovny připravují, budou vycházet z kampaně *Muzea a Velká válka, 100 let od vypuknutí I. světové války*.

K těm zmiňovaným aktuálním knihovnickým tématům patří bezesporu úvodní článek tohoto čísla, na který bych vás chtěla také upozornit. Jeho autorky se v něm zamýšlejí nad možnostmi knihoven jako institucí přátelských rodině a na konkrétním příkladu Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně ukazují způsoby, jak lze takový úkol uchopit. Myslím, že v něm najdou inspiraci i další knihovny.

Na závěr ještě krátce upozorňuji na třetí a čtvrtou stranu obálky, kde otiskujeme záložky k tématu *Sběr zpětné vazby v knihovnách jako cesta k lepším službám* (na s. 319), které můžete – třeba v Týdnu knihoven – vyzkoušet i ve vaší knihovně.

Příjemné čtení a hezké babí léto vám přeje

Olga Kašková

Celostátní knihovnické akce se blíží!

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR si dovoluje co nejsrdečněji pozvat jménem Městské knihovny v Praze a Národní knihovny ČR širokou a nejen knihovnickou veřejnost na výjimečné a zajímavé setkání **Knihovnický happening**, který je již tradiční úvodní aktivitou celorepublikové říjnové akce. Jeho 15. ročník se uskuteční **3. 10. 2014** v Praze. Akce je považována za prestižní záležitost, které se účastní také zástupci místní a regionální veřejné správy. Součástí happeningu je též vyhlášení ceny **MARK 2014**.

Již 18. ročník celostátní akce **Týden knihoven** se koná ve dnech **6.–12. 10. 2014**. V centru jeho zájmu jsou především uživatelé knihoven, cílem je podpora knih a čtenářství a nabídka atraktivního využití volného času nejen pro nové, ale i stávající čtenáře. V letošním roce bude důraz kladen především také na činnost muzejních knihoven.

Jednou z hlavních aktivit, na kterou se mohou knihovny zaměřit v průběhu Týdne knihoven 2014, je **Maraton čtení**. Účelem akce je dosáhnout toho, aby knihovny v tomto týdnu nabídly svým čtenářům a dalším návštěvníkům co největší kontakt s autory a překladateli literárních děl i odborné literatury. Bude se jednat o různé formy setkání, diskusí a besed se spisovateli a zejména autorská čtení, případně pořady o literatuře. Akce je finančně podporována.

Dále bude v Týdnu knihoven, ve čtvrtek **16. 10. 2014**, udělena cena **Knihovna roku 2014** jako ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádný přínos k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. Cenu Knihovna roku uděluje ministr kultury České republiky na základě nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a společnost Skanska a. s. ještě ocení **Městskou knihovnu roku 2014**. Cílem soutěže je uznání pro nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy, a motivace k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb.

Další informace naleznou zájemci na webu <http://www.skipcr.cz>.

Knihovna jako instituce přátelská rodině

Rodina je základ státu je nejen název ceněného celovečerního filmu Roberta Sedláčka z roku 2011, ale i všeobecně známý slogan. Odborných definic rodiny je celá řada. Je to instituce, kterou formuje civilizace, kultura i společnost. V každé společnosti má rodina jiný význam. Podle profesora Zdeňka Matějčka, světově uznávaného českého dětského psychologa (1922–2004), který zdůrazňoval nezastupitelnou úlohu rodiny, by každý jedinec měl získat ve své rodině správné vzory chování, které bude potřebovat po celý další život až do dospělosti.

Vývoj společnosti a její změny mají velký vliv na proměnu rodinného života. Již delší dobu lze sledovat, že v téměř všech rodinách ubylo chvil, kdy se rodina, ať již širší nebo užší, setkává, aby si všichni společně popovídali o tom, co přes den zažili, co je potkalo veselého i smutného, aby se vzájemně vyslechli. Naopak dochází k tomu, že členové rodiny si mezi sebou pouze předávají nejen děti, ale i vzkazy – pomocí různých komunikačních technologií, nebo spolu přestávají komunikovat vůbec. V dřívějších dobách se rodiny setkávaly hlavně u jídla, podle nejnovějších průzkumů se rodiny scházejí u společného stolu stále méně. Tím dochází k tomu, že členové rodiny žijí spíše vedle sebe než spolu v pravém slova smyslu.

V současnosti lze také stále častěji pozorovat, že celá řada rodin se izoluje, žije si svůj vlastní život. Ubývá nejen počet dětí v rodině, ale i množství vzájemných vazeb. Taková rodina je potom citlivější na vnější otřesy a může nastat její rozpad. Mnoho dětí je odkázáno samo na sebe, každý si žije po svém. Dochází také ke změnám v hodnotové orientaci v souvislosti s konzumním stylem života. Závěry výzkumů, že nejčastější rodinnou aktivitou je návštěva nákupních center, jsou alarmující. Rodiče si tak své děti de facto kupují. Materiální hodnoty převažují nad duchovními. Svou roli v této situaci hrají i média, která ve velkém pronikla do života rodin.

Dnešní rodiny se nacházejí na základě výše zmíněného v nelehké situaci. Na straně jedné nároky na jednotlivé členy rodiny vzrůstají, ve výchově je kladen důraz na individualitu, osobnost, úspěšnost dítěte. Na straně druhé je rodina zvláště v této době útočištěm před složitým vnějším světem a téměř jediným bodem, na který se, zejména děti, mohou spolehnout.

Komunitní klub láká ke stolním hrám všechny generace

V současnosti lze také stále častěji pozorovat, že celá řada rodin se izoluje, žije si svůj vlastní život. Ubývá nejen počet dětí v rodině, ale i množství vzájemných vazeb. Taková rodina je potom citlivější na vnější otřesy a může nastat její rozpad.

Více než kdy dříve je tedy třeba nejen cíleně a promyšleně podporovat dětské čtenářství, ale také rodinu jako společenství, rodinu jako prostředí pro společné zážitky, pro společný čas aktivně strávený. Knihovny jsou k obojímu ideálním místem, ne nadarmo se prezentujeme jako prostředí pro všechny generace.

Prognózu české rodiny není jednoduché stanovit, ale mírně optimistické vizi napovídá řada zjištění. Rodina jako hodnota je stále vysoce ceněna, stále je preferován model rodiny s dvěma dětmi, hodnota partnerství, ne nutně v legalizovaném svazku, si nadále drží svou důležitost. Nositeli „tradičtějšího“ přístupu k rodině jsou v české společnosti vzdělanější lidé, rodina má potenciál vytvářet pevné zázemí, přetrvává vysoká vnitrorodinná solidarita a podpora, lidem není lhostejný demografický vývoj.

POTENCIÁL PRO KNIHOVNY

Rodinu nejvíce posilují takové faktory, jako je vzájemná komunikace, společně prožívané záliby, společně trávený volný čas. A právě tady se nachází velký potenciál pro knihovny. Proč vzájemně nekomunikovat právě v knihovně nebo o knihách, o akcích knihovny, o zážitcích z ní? Proč společně neprožívat zálibu v četbě, návštěvu cestopisné besedy, účast na výtvarné dílně, vzdělávací kurz?

Předčítání rodičů dětem je další nenáročnou a jednoduchou činností, která má nedocenitelný význam. Členové rodiny jsou spolu, posilují vzájemné citové vazby, dítě si vytváří kladný vztah ke čtení, navíc přečtená látka může poskytnout téma k hovoru.

Jak z průzkumů četby, tak také ze zkušeností knihoven je velmi dobře známo, že děti čtou méně, že čtení není „in“, že čtení knih je pro mnohé děti nuda, že dávají přednost digitálním médiím a jejich zkratkovitému způsobu komunikace a vyjadřování vůbec. Vycházejí již také knihy na téma „digitální

demenace“ a společnost začíná vyjmat, že moderní technologie, které by nám měly pomáhat, naopak mohou náš život ovlivnit negativně tím, že nám jej tak „usnadní a zjednoduší“, že nemusíme svůj mozek vůbec namáhat a zatěžovat, a tím mu rozhodně neprospíváme. Dalším negativním jevem, jemuž začíná dnešní společnost stále více čelit, je „digitální osamělost“: na sociálních sítích máme stovky přátel, ale jít s nimi na kávu nemáme čas.

Více než kdy dříve je tedy třeba nejen cíleně a promyšleně podporovat dětské čtenářství, ale také rodinu jako společenství, rodinu jako prostředí pro společné zážitky, pro společný čas aktivně strávený. Knihovny jsou k obojímu ideálním místem, ne nadarmo se prezentujeme jako prostředí pro všechny generace. Je však obtížné pro každou knihovnu obstát v konkurenci s okolní nabídkou, která se na nás všechny doslova valí z médií, reklam, obchodních domů a zejména z našich mobilů, notebooků, čteček, tabletů.

Už jsme se naučili přistupovat k našim čtenářům v souladu s jejich specifickými potřebami – jinak komunikujeme s dětmi, jinak se seniory nebo s mladými lidmi, jiné potřeby mají nezaměstnaní nebo cizinci. Jiné potřeby

Dámský klub tvoří společně s dětmi v sídlištní knihovně Vsetín-Luh

→ Centrální půjčovna pro dospělé

Foto archiv knihovny

mají ovšem také rodiny s dětmi, které jsou také samy o sobě velmi různorodé – ať už jde o maminky (tatínky) s malými dětmi, neúplné rodiny či rodiny s dětmi školního věku, případně prarodiče a vnučata.

JAK RODINY PŘILÁKAT DO KNIHOVNY A DĚTI KE ČTENÁŘSTVÍ?

V Masarykově veřejné knihovně ve Vsetíně jsme se pokusili k tomu využít několika nástrojů. V loňském roce jsme zavedli rodinné zápisné, které nám přineslo přibližně 300 nových čtenářů. Pomohlo také přestěhování dětské knihovny ze sídliště do centrální budovy, kde se návštěvnost za jeden rok zvýšila o 10 000 (23 000 návštěvníků v roce 2012 a 33 000 v roce 2013). Dětskou knihovnu jsme vybavili novým nábytkem, doplnili jsme hry, hračky, tablety, tematické kufříky, abychom děti i jejich rodiče do knihovny nalákali. Samozřejmostí je i nabídka literatury pro rodiče přímo v dětské půjčovně. Ale protože nechceme, aby si děti i rodiny zvykly využívat dětskou knihovnu jen jako klubovnu, hernu, čekárnu, odpočívárnu a „počítačovnu“, klademe důraz na časté společné hlasité čtení. Hlasité čtení je organizováno jednak pro školy, ale především v odpoledních hodinách pro děti a jejich rodiče. Na 20 minut vypneme počítače a čteme ukázky ze zajímavých knih, o kterých si pak

s dětmi i jejich rodiči povídáme. Během školního roku se hlasité čtení účastní především děti (spíše mladšího školního věku), o prázdninách naopak celé rodiny nebo i prarodiče s vnučaty. Pomalu si všichni na hlasité čtení v knihovně začínají zvykat. Dalším efektem je získávání dobrovolníků. Dříve jsme četli především my knihovníci/knihovnice, nyní se zapojují frekventanti Virtuální univerzity třetího věku, ředitelé i učitelé základních i mateřských škol, významné osobnosti našeho města. Snažíme se tak dětem (rodinám) vytvářet pozitivní vzory při zprostředkování zážitků z hlasitého čtení.

Velmi jsme přivítali v letošním Mezinárodním roce rodiny v Březnu – měsíci čtenářů téma čtenářské rodiny. S radostí jsme vyhodnotili tři nejlepší čtenářské rodiny a chtěli bychom tématu čtoucí rodiny zůstat věrni i v dalších letech – např. pomocí soutěží, do nichž by se aktivní čtenářské rodiny přihlášly. Děti velmi rády soutěží a vtáhnou do soutěže i své rodiče. Výborným projektem v tomto duchu je *Škola naruby* a výborné propagační i další materiály čerpáme z kampaně *Celé Česko čte dětem*. Také *Den pro dětskou knihu* chceme letos na přelomu listopadu a prosince pojímat více „rodinně“ – chceme propojit svět čtení a svět her „v rodinném duchu“.

Svou roli hrají také doplňkové akce, které na půdě knihovny probíhají: výtvarné dílny (vyrábíme kytičku pro maminku, velikonoční tvoření, originální věnce, výroba vánočních ozdob, skládání dekorací z vyřazených knih), kde obvykle potkáte vícegenerační skupiny. A dále také akce happeningového charakteru venku před knihovnou, kde je vždy připraveno několik stánků pro děti nebo pro rodiny a které jsou oblíbené zejména v letních měsících, kdy je možno spojit tyto akce s výprodejem knih, s prezentací novinek nebo konkrétních služeb knihovny (čtečky e-knih, časopisy z čítárny, nabídka audioknih či hudebního oddělení nebo třeba také ukázka psaní na Pichtově psacím stroji).

Velkou oblibu si v poslední době v knihovně získávají společenské stolní deskové hry, ať už se jedná o logické, strategické, abstraktní, rodinné, pro nejmenší děti. Společenskými hrami se lidstvo baví již několik tisícovek let. Za tu dobu se mnohé změnilo, a tak vedle klasických her typu šachy, dáma můžeme vybírat z mnoha nových komplexnějších her. Hry lze hrát jak v knihovně, tak si je půjčit domů. Přinášíjí všem hráčům zábavu, komunikaci, rozvíjejí tvořivost a myšlení. MVK se letos připojila k Mezinárodnímu dnu deskových her a pořádá pravidelná měsíční setkání pro příznivce této společenské aktivity *Jsi na tahu!*, kterých se účastní celé rodiny.

CO SE DÁLE NABÍZÍ?

Nesmíme zapomenout také na to, že vedle knih, počítačů, vybavení, hraček a krásného prostředí snad nejdůležitější roli hraje osobnost knihovníka/knihovnice. Knihovnice v dětské knihovně – kromě toho, že má hezký vztah k dětem i k jejich rodičům – musí být trpělivá, tolerantní, vstřícná, musí umět vyslechnout všechny dětské stesky i historky a musí být mnohdy tak trochu detektivem, aby pomohla dětem splnit jejich čtenářská přání a potřeby.

Za velmi důležitou považujeme spolupráci s partnery, kteří jsou zaměřeni přímo na rodinu. Jmenujme z nich alespoň Rodinné a mateřské centrum Vsetín, které je dlouhodobým a tradičním partnerem Masarykovy veřejné knihovny Vsetín. Jeho začátky jsou dokonce s knihovnou přímo svázány, protože dnešní Rodinné a mateřské centrum s několika profesionálními zaměstnanci a s milionovým ročním rozpočtem začínalo před 10 lety jako klub maminek při sídlištní dětské knihovně v Luhu. MVK tehdy pomohla zpracovat záměr vzniku občanského sdružení, které posléze získalo vlastní prostory a proměnilo se ve výborně fungující centrum s celotýdenním provozem, vlastní vzdělávací a preventivní činností i možností relaxace a sdílení zkušeností. I přesto, že se RMC osamostatnilo, spolupracuje s knihovnou na řadě akcí a projektů – knihovnice pomáhají jako dobrovolnice při pravidelných jarních *Dnech pro rodinu*, při bazárcích dětského ošacení a naopak venkovní akce knihovny si už neumíme představit bez koutku RMC, kde se skládají kostky, skáče panák, kreslí, skládá obří puzzle nebo jezdí na koloběžce slalom mezi kuželkami. Do RMC jsou také občas zapůjčovány cirkulační soubory knih o výchově dětí a rodinných vztazích, připravujeme pro jeho klienty besedy přímo v RMC a zveme je naopak na vzdělávací akce v knihovně (občas i s hlídáním dětí, které centrum zajišťuje).

Realizovali jsme v partnerství i dva velké vzdělávací evropské projekty, jeden z nich byl zaměřený na rovné příležitosti žen a mužů – téma pro RMC velmi aktuální, druhý pak na občanské vzdělávání, které také jeho klienti využili ve značné míře. RMC organizuje pravidelně o prázdninách příměstský tábor, jeden den připravuje pro děti z tábora program knihovna.

Za zmínku stojí také to, že je v knihovně umístěn Family point, druhý ve městě je na městském úřadě a třetí na vsetínském zámku, avšak ten v knihovně je daleko nejvíce využíván – i proto, že je výhodně situován a bezbariérově přístupný. Snad i to přispělo k tomu, že vsetínská knihovna se smí prezentovat jako certifikátem označená „Společnost přátelská rodině“.

Jaké jsou před námi ještě výzvy a co bychom rádi zrealizovali? Velmi nás láká téma „experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata“, případně příměstský tábor s částečnou účastí rodičů a/nebo prarodičů, také využití kreativních technik při práci s mozkem a trénování paměti je velké téma pro mezigenerační skupiny. Intenzivněji by se zejména v létě daly využít i schody před knihovnou pro předčítání s dramatizací (*Večerníčky na schodech*) – lidské zdroje v knihovně však nejsou neomezené. Ve spolupráci s dobrovolníky a partnery se však i tyto vize jeví jako uskutečnitelné.

Na závěr si připomeňme jedno čínské přísloví, které je velmi podobné úsloví z úvodu článku a praví, že *Základem říše je rodina, základem rodiny je člověk*. Proto bude záležet jen na nás, jaké budou rodiny a knihovny budoucnosti.

„Žádné médium nikdy nezanikne, ale koexistuje s těmi, která nastupují...“

Foto Irena Šormová

Odborná veřejnost měla v nedávné době již nejméně dvakrát možnost vyslechnout přednášku Martina Sekery o tzv. virtuálním muzeu komunikace, která ale vždy začínala slovy o místě velmi reálném – Muzeu knihy ve Žďáru nad Sázavou. Co mají společného a jaké jsou vlastně v současné době možnosti prezentace dějin knihy a dalších médií nejširší veřejnosti? Tyto otázky nás vedly přímo do ředitelny Knihovny Národního muzea...

→ Pane řediteli, náš rozhovor bude možná trochu neobvyklý v tom, že ačkoli předznamenává nové vize, tak především reaguje na konec jedné tradice. Hovořit budete o ukončení činnosti Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou a o tom, co by mohlo, nebo mělo následovat. Můžeme na úvod trochu zapátrat v jeho historii?

Historie Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou nezačíná okamžikem, kdy fyzicky vzniklo, tedy rokem 1957. Nápad na jeho vytvoření se objevil ve 20. letech 20. století a souvisel s celou atmosférou první republiky, která si chtěla jako nástupnický stát po Rakousku-Uhersku vybudovat reprezentativní veřejnou dokumentaci své „národní“ kulturní identity. Myšlenka na vznik expozice Muzea knihy nebyla tehdy ojedinělá, už v 19. století se pomýšlelo například na vybudování muzea novinářství. V této souvislosti stojí za zmínku, že snahy deklarovat zdatnost Československa v literatuře a novinářské kultuře se výrazně projevily v roce 1928 na velké mezinárodní výstavě tisku s názvem *Pressa* v Kolíně nad Rýnem. Právě tady byl nejvíce vidět rozkvět a rozvoj první republiky v jedné odnoži literatury vyjádřený výstavně. Na krásnou literaturu ale v podobném rozměru nedošlo.

A po válce, to se už dostáváme ke Žďáru nad Sázavou, byl tehdejší majitel žďárského panství, hrabě Radslav Kinský, myšlenky zřít v prostorách zámku Muzeum knihy nakloněn. Přišel však rok 1948 a s tím související změny, ovšem jak se

později ukázalo, nápad na vznik muzea z hlediska lokality během padesátých let úplně nezapadl. Tehdy se o zámek starala Státní památková správa, která podnět ke vzniku muzea a koncept expozice, jež připravil PhDr. Bohumír Lifka z Národního muzea, přijala.

Ve vývoji expozice byly určité mezníky, protože v roce 1957 byla koncipovaná zhruba na necelé polovině současné rozlohy. V roce 1963 došlo k jejímu rozšíření, zabírala 21 místností včetně chodeb. Dnes je její půdorys menší. Od toho roku až do konce 80. let se v muzeu vlastně nic zásadního nezměnilo, doplňovaly se pouze některé exponáty. K výraznější změně – kompletní výměně textů a popisů – došlo až za ředitelky Helgy Turkové po roce 1989. A potom, z iniciativy kolegyně Muchky, byla expozice doplněna o samizdatové tiskoviny, exilovou knižní produkci a o ilustrace knihy.

→ Jak byla a v současnosti ještě je expozice uspořádána? A jak jste v průběhu let získávali exponáty?

Byly to v zásadě čtyři zdroje, resp. pět, z nichž jsme čerpali. Jedná se především o naše vlastní materiály z Knihovny Národního muzea, mezi nimiž převažují originály, ale najdou se i kopie papírových dokumentů, faksimile a modely. Druhým zdrojem bylo Národní technické muzeum, odkud jsme měli více exponátů týkajících se výroby knihy. Dnes je vystaven už jen jeden – zdařilý model Gutenbergova tiskařského lisu. Od Národní galerie jsme

měli půjčené umělecké předměty a samizdatová literatura je z knihovny Libri prohibiti.

Zastavím se u modelů, protože si myslím, že tato část expozice svou schopností vyvolat představu o tom, jak vypadala prostředí, v nichž se ve středověku, v raném novověku či v moderní době 19. století vyráběly knihy, se opravdu povedla a je dodnes návštěvníky vyhledávána. Jsou to vlastně rekonstrukce různých míst, například skriptoria – středověké písářské dílny, tiskařské dílny či knihovny, v níž jsou vystaveny „knihy na řetězech“, tzv. libri catenati.

Diorama ze stávajícího Muzea knihy: skriptorium – písářská dílna

K obsahu a koncepci expozice bych rád zmínil jednu zajímavost: Když se veřejnost dozvěděla o rušení Muzea knihy, někteří lidé, především místní pamětníci, to nesli nejlépe. Před časem se mi ozval bývalý ředitel žďárské knihovny, že má původní scénář expozice s vpisky a korekturami, který mi chce předat.

Těším se na to, v něm by se totiž měla objevit eventuelní odlišnost od konečného scénáře, podle kterého se stavělo... Při realizaci expozice se totiž často stává, že se odchýlíte od představy, protože dostanete na místě nápad a podřídíte se mu. Také se v tom scénáři pravděpodobně objeví, kolik trojrozměrných exponátů – tiskařských nebo knihvazačských strojů a nástrojů – mělo být vystaveno a jak to nakonec dopadlo.

My jsme si stávající expozici filmově zdokumentovali, letos ji chceme ještě vyfotografovat, hlavně důkladně postihnout jednotlivé detaily, protože mohou být použity případně i ve virtuálním muzeu. Dioramata se uchovat nedají, byla stavěna přesně na určité místo z různých druhů materiálů, takže se bohužel budou muset zlikvidovat.

Co se týče koncepce expozice Muzea knihy, ta se, jak už jsem zmínil, zásadním způsobem za dobu jeho existence nezměnila. Proměnily se ovšem klimatické požadavky na výstavní prostory, zvláště u takových exponátů, jakými jsou papírové dokumenty. Když muzeum vznikalo, teplotní rozdíl mezi létem a zimou, vlhkost vzdu-

chu a světelné podmínky nebyly považovány za limitující faktory.

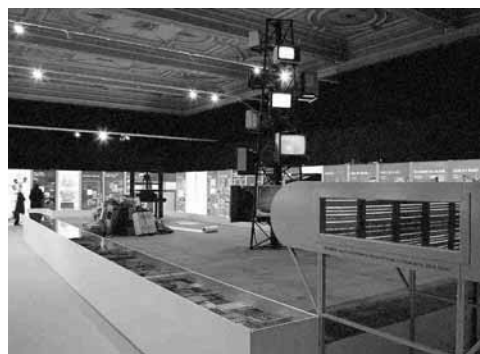
→ Můžete zmínit, jak takové prostředí působí na vystavené knihy?

Nejen na knihy, například kožené součásti strojů, které jsme tu měli z Národního technického muzea, hodně zasáhla vlhkost, některé kovové součástky postihla koroze. Až budeme knihy vydávat z vitrín, budeme vědět víc. V podstatě nevystavujeme nic, co bychom neměli ještě alespoň v jednom exempláři. Pouze barokní knihovna kapucínského kláštera z Roudnice nad Labem je uložena v prosklené místnosti vybavené odvlhčovačem, v níž se nám daří udržovat přijatelné podmínky.

Co se týče knih vyrobených před rokem 1850, ty se docela dobře vyrovnávají s klimatickými změnami, nesmí jít ovšem o pergamen, to máme vyzorováno z našich zámeckých knihoven. Ale špatné je to u moderního papíru a zejména tam, kde vystavíme otevřenou knihu, na níž působí světlo. V expozici nemáme žádné speciální nasvícení ani omezení počtu luxů, jen ve dvou místnostech na okenních tabulích UV folie.

→ Věnujme se teď aktuální situaci, a to důvodům, které vedou ke zrušení Muzea knihy...

V 90. letech se Knihovna Národního muzea dostala do situace, kdy jednak reagovala na politickou změnu, na příliv velkého množství samizdatové a ineditní literatury, a jednak začali tehdy knihovníci přemýšlet, jak muzejní expozici inovovat. To, co se tenkrát provedlo, spočívalo pouze ve výměně a doplnění některých exponátů a změně popisků, ale nic zásadního z hlediska koncepce se neměnilo. Svým způsobem to byla výhoda, pro-

Ukázka z výstavy v NM Zlaté časy médií z roku 2005

tože teď máme k dispozici něco, co vzniklo v jistém období 50. a 60. let, a přitom to není nějak krajně ideologicky poznamenané. Jde také o svědectví doby, které nám poskytuje představu o tom, jak takové expozice vypadaly.

Ovšem už v těch 90. letech bylo zřejmé, že její výrazové prostředky jsou zastaralé. Stále více se to začalo projevovat, když se do výstavnictví zapojila digitální technika, která přinesla nové možnosti. Vystavenou knihou si nemůžete listovat, jejím digitálním obrazem ano. Říká se tomu interaktivita – zjednodušeně řečeno rozpochybování exponátů a využití filmů a dalších digitálních prostředků k výkladu a doplnění jednotlivých vystavených modelů nebo jejich činnosti. V tomto směru je Muzeum knihy hodně statické a například dnešním dětem je sdělné asi jenom v některých místech. Odpovídala tomu i návštěvnost, která začala postupně klesat. Muzea, která se novému trendu přizpůsobila, to znamená, získala peníze na rekonstrukci, změny zachytila. Navíc expozice je v pronajatých prostorách, peníze na jejich rekonstrukci by musel investovat majitel. To se v 90. letech neuskutečnilo. Snažili jsme se expozici doplňovat třeba tím, že jsme připravili pracovní listy pro školy, aby učitelé mohli dětem sestavit dopředu program, aby nebyly vydány napospas pouze popiskům. Ale to dnes už není plnohodnotná nabídka. Zkrátka aby se změnila expozice, muselo by tu být topení, regulace vlhkosti a světla, zabezpečovací systém.

V roce 2008, kdy zemřel hrabě Kinský a panství zdědil jeho syn Konstantin, ptal se nás, jestli chceme v zámku zůstat a expozici inovovat, udělat ji znova. Nebyl jsem pro to jednak z důvodů, o kterých jsem už hovořil – nemůžeme investovat do cizího majetku, ale také proto, že má představa o Muzeu knihy vychází z přesvědčení, že by toto muzeum mělo být součástí širšího komplexu vyprávění a sdělování o tom, co následovalo po knize. A to jsou všechny mediální prostředky. Taková koncepce by se do zámeckých prostor ani nehodila, spíše by jí slušela nějaká industriální budova. Letos tedy dokončíme sezonu, vystěhujeme se, a co bude v tom prostoru po nás, zatím nevíme.

→ Co by tedy mělo následovat, až se Muzeum knihy uzavře? Je pravda, že plánujete některé exponáty přestěhovat do historické budovy?

Některé exponáty se asi stanou součástí nových expozic v historické budově Národního muzea na Václavském náměstí. Zapůjčené exponáty vrátíme, ostatní uložíme do depozitářů. Podklady z vitrín s nalepenými popiskami a fotografiemi převezme místní žďárské muzeum, takže doklad o tom, jak byla expozice koncipována, zůstane v místě, kde existovala.

Paní starostka Žďáru nad Sázavou ing. Dagmar Zvěřinová má zájem připravit nějakou menší expozici v prostorách bývalé žďárské radnice. Jednalo by se o interaktivní výstavu zaměřenou na žáky základních a středních škol a na rodiny s dětmi. Připravili jsme jí základní koncept a teď záleží na městě, jestli zahájíme spolupráci.

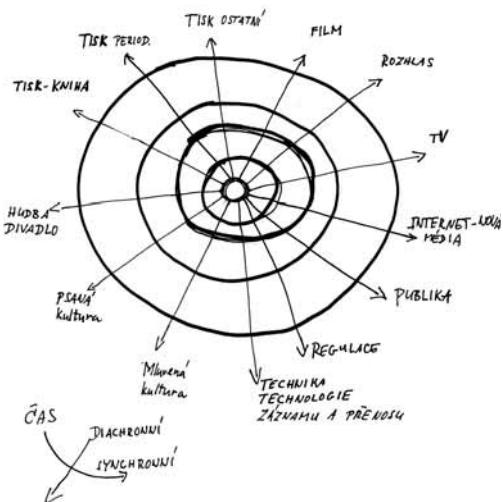
Chtěl bych, aby se výstava skládala ze dvou částí, první by byla stálá, složená z několika tematických okruhů. Návštěvníci – děti i dospělí – by se jejím prostřednictvím mohli atraktivní formou seznámit například s vývojem a výrobou psacích látek (hliněné destičky, voskové tabulky, psacích potřeb (rydla, štětce, různé druhy per atd.), psacích materiálů (inkoust, různé druhy barev, tuha), vývojem písma (obrázkové, klínové, alfabeta, latinské, arabské, hlaholské a cyrilské), vývojem jazyků, vývojem obrazového doprovodu knih, typem dokumentů a jejich funkčností či vývojem způsobu psaní (zleva doprava, zprava doleva, shora dolů atp.). Bude ovšem záležet na velikosti vymezeného prostoru, určitě ne všechna témata, která jsem uvedl, se tam vejdou, ale s pomocí elektroniky je bude možné lépe „uskladnit“, využít např. dotykové obrazovky, videa, animace, skládačky, výukové programy apod. Expoziční vyprávěcí linka by však neměla být stěžejní, návštěvníka musí upoutat, musí ji vnímat jakoby mimoděk.

A co se týče druhé části výstavy, bylo by dobré, kdyby byla věnovaná sezónním výstavám – podobně, jako jsme je pořádali v Muzeu knihy. Úspěšné by byly např. výstavy o vývoji bulváru, o historii dětské knihy, o literatuře pro ženy – to jsou témata, která jsou atraktivní, expozice může být stále v nabídce, jen se musí aktualizovat. Ovšem projekt, o kterém hovořím, nemůžeme realizovat ze svých finančních prostředků, takže se do toho musí vložit město. Výsledek závisí na jeho iniciativě a na dalším jednání.

Technika z technologií záměru a přenosu
 Přenos
 Záměr
 Množství
 Tisk
 Regulační

1

MODEL HORIZONTÁLNÍ

2

MODEL VERTIKÁLNÍ

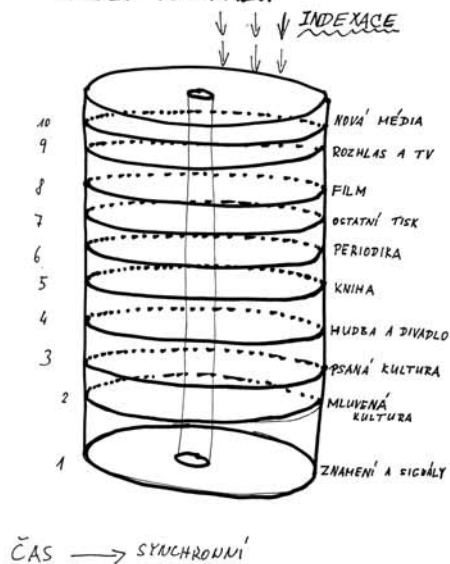

Foto archiv M. S.

Náčrty ke koncepci virtuálního muzea komunikace

→ Kdy by podle vás mohla být tato expozice otevřená?

Myslím si, že celkem reálný by mohl být rok 2016. Záleží samozřejmě na mnoha okolnostech, ale když projekt, který je pro město užitečný, odsouhlasí zastupitelé, teď už asi ti noví, kteří vzejdou z komunálních voleb, tak by to nemuselo trvat dlouho, jen se předtím musí rekonstruovat ten objekt. Záměr je nyní výhradní věc samosprávy.

→ Na dvou přednáškách jste představoval metodický koncept Virtuálního muzea komunikace. Nebo médií? Která verze je správná?

Virtuálního muzea komunikace, ale ono je to trochu zavádějící, protože když řekneme – muzeum komunikace, tak by bylo dobré říct muzeum lidské komunikace. Aby se to nepletlo s muzeem zaměřeným na dopravu a přepravu, včetně poštovníctví, tím směrem se transformují poštovní muzea. Berte to jako pracovní název. Představuji si spojit do jednoho vývojového celku všechny druhy sdělování informací a sdělení obsahů mezi lidmi. Od doby, kdy se lidé dorozumívali jen posunky, znamením a signály, až do současnosti, kdy sice hovoříme o virtuální komunikaci, ale

všechny předchozí fáze a druhy jsou stále frekvencované, včetně tisku. Žádné komunikační médium nezanikne, ale koexistuje s těmi, která nastupují jako technologicky vyspělejší. To, o čem vypovídalo Muzeum knihy, tedy o tzv. Gutenbergově galaxii, by bylo jedním z pilířů tohoto muzea. Vedle toho samozřejmě rukopisná – tedy nečištěná kultura. A další druhy podle technologií – médií: film, rozhlas, televize, nová média v prostředí internetu. To ale není vše, zásadní je přece i mluvená kultura v různých prostředích, soukromá komunikace v rodině, v různých sociálních skupinách. Komunikaci můžeme nahlížet tematicky, např. je zajímavé, jak se vyvíjela úřední komunikace, diplomatická komunikace, vojenská atd. Virtuálně to lze sestavit lépe než ve hmotné podobě. Ale chybí samozřejmě blízkost dotyčného předmětu. Jenže virtuální muzeum může být představením toho hmotného vyjádření, kamenného muzea, poslouží jako scénář a může se stát svými aplikacemi jeho součástí.

→ Příprava tohoto konceptu je teď vaším hlavním úkolem jako Knihovny, nebo se jedná spíš o osobní iniciativu?

3

TEMATICKÁ INDEXACE

PRODUKCE – JAK, KDO, ZA JAKÝCH PODMÍNEK
 PRODUKTY – CO (OBSAHY)
 PUBLIKA – KONZUMENTI
 VLIV MÉDIÍ – NA USPOŘÁDÁNÍ A CHOD SPOLEČNOSTI
 – SPOLEČENSKÁ ZMĚNA (SEKULARIZACE,
 – NA SPOLEČENSKÉ JUSTICE
 (POLITICKÉ ROZHODOVÁNÍ,
 OBRAZY POLITIKY...)
 – NA JEDNOTLIVCE
 – UČENÍ
 – POCITĚ
 – EMOCIE
 – CHOVÁNÍ
 – FYZIOLOGIE

KONTROLA MED. VLIVU – CENZURA
 PROPAGANDA

Je to nyní čistě moje iniciativa. Národní muzeum, jehož jsme jako knihovna součástí, má před sebou jako prioritu novou expozici v historické budově. Kolegyně a kolegové z knihovny mají i výzkumné projekty. Navíc je tato představa o celostním obrazu lidské komunikace jasně mezioborová, vyžaduje zapojení jiných muzeí a jejich odborníků. Nechci vytvořit bublinu a potom to organizačně nezvládnout, takže by praskla. Což by se stalo,

kdyby se předčasně požádalo o nějaký grant a dotaci. To si při našich dalších povinnostech nemohu dovolit. Lépe je tento záměr připravit postupně, po krocích, vytvořit ukázkové aplikace, model a architekturu celého systému a teprve potom se pustit za penězi. Je to sice delší cesta, ale spolehlivější než uspěchaná „huráakce“, což některé nepřipravené projekty bývají. Nyní vlastně potřebuji jen myšlenkově spřízněného programátora a pár lidí pro inspiraci a kritickou zpětnou vazbu, které to nebude stresovat. Už před dvěma lety jsem se pokusil dát dohromady takovou skupinu, která by na konceptu virtuálního muzea začala pracovat, ale pak jsme se všichni „utopili“ v provozních problémech na svých pracovištích. Předpokládám, že části z virtuálního muzea se objeví v nových muzejních expozicích po rekonstrukci historické budovy.

→ Zatím se tedy bavíme o virtuálním modelu, ale jak by to mělo být s reálnou expozicí? Hovoří se o využití části chátrajícího Nákladového nádraží Žižkov... Jsou nějaké vyhlídky na toto řešení?

Zatím není zdaleka jasné, jak to se žižkovským nádražím nakonec dopadne. Teď se upínám k tomu, že za dva nebo tři roky budu mít připravený zmíněný gutenbergovský segment virtuálního muzea a poskládanou architekturu muzea jako celku. Takto vyjádřenou myšlenku můžeme přesvědčivěji nabízet k uskutečnění.

Děkujeme za rozhovor.
 LENKA ŠIMKOVÁ, OLGA VAŠKOVÁ

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- RDA – nová katalogizační pravidla
- Rychloutázky o rychločtení aneb Co, jak a proč
- Potřebujeme akviziční semináře?
- Kramerius v Krajské knihovně Karlovy Vary
- Směr Berlín – cesta SDRUK ČR do německých knihoven

TÝDEN KNIHOVEN 2014

a knihovny muzeí a galerií ČR

Ve dnech 6.–12. října proběhne již 18. ročník Týdne knihoven, který pravidelně vyhlašuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků. Předseda SKIP Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., již v loňském roce sdělil knihovnicům muzeí a galerií na jejich semináři v Ústí nad Labem, že SKIP by v roce 2014 v rámci Týdne knihoven rád upozornil také na činnost muzejních knihoven. Muzeím, galeriím a jejich knihovnám tak nabídl možnost využít rozsáhlé mediální kampaně, která celou akci každý rok doprovází, a představit svou činnost, rozsáhlé fondy i služby odborné knihovnické veřejnosti i našim badatelům a uživatelům. Předseda SKIP a předseda Asociace muzeí a galerií PhDr. Luděk Beneš se dohodli, že jako hlavní téma pro muzejní knihovny bude využito letošní celosvětové téma – 100. výročí začátku 1. světové války.

AMG připravila pro letošní rok celomuzejní kampaň s názvem VELKÁ VÁLKA, která má samostatné webové stránky a kde již česká muzea zaregistrovala více než 160 připravených akcí (http://www.cz-museums.cz/web/muzea_a_20_stoleti/). Muzejní knihovny se připojily

k tomuto tématu a v rámci letošního Týdne knihoven připravují různé akce (workshopy či dílny pro školy, besedy pro veřejnost a podobně) například nad dobovým regionálním tiskem nebo se sběrateli památek na 1. světovou válku. Při této příležitosti též oslovují obyvatele regionů, badatele z muzejních knihoven, sběratele a členy místních spolků zabývajících se tematikou 1. světové války, aby do muzejní knihovny přinesli vlastní fotografie, pohlednice, dopisy z fronty, zápisníky a památníky a obohatili tak připravený program nebo dokonce sbírky muzea. Do přípravy této akce se aktivně zapojila komise knihovníků AMG, která poskytuje muzejním knihovnám odbornou

Roman Giebisch na semináři v Ústí nad Labem

pomoc s přípravou akcí. V letošním roce se zvláště soustředí na mediální podporu a propagaci muzejních knihoven. Veškeré informace jsou dostupné na záložce Knihovnická komise na webových stránkách AMG na adrese <http://www.cz-museums.cz>.

Místopředsedkyně komise Mgr. Alena Petruželková z Památníku národního písemnictví připravuje v rámci tohoto záměru virtuální výstavu **Co se vydávalo a četlo na bojištích 1. světové války**. Muzejní knihovny ke 100. výročí začátku 1. světové války na *Europeaně!*, kde bude prezentovat především knižní doklady k publikační činnosti našich legionářů, kteří působili na zahraničních frontách. Interaktivní databáze bude představena na webových stránkách *Europeaney*.

KNIHOVNY MUZEÍ A GALERIÍ V ČESKÉ REPUBLICE

V následujícím miniseriálu bychom rádi v souvislosti s letošním Týdnem knihoven představili knihovny muzeí a galerií a práci Knihovnické komise Asociace muzeí a galerií v České republice. V roce 2013 zazněl v rámci úvodního programu Valné hromady SKIP v Brně příspěvek o knihovnách muzeí a galerií a činnosti Knihovnické komise AMG. Doprovázel jej příspěvek na stejné téma v brněnské DUZE. Zájem knihovniců obecních a městských kniho-

Účastníci 37. semináře knihovniců muzeí a galerií AMG ČR v Ústí nad Labem v roce 2013

ven o naši činnost nás příjemně překvapil. Do *Čtenáře* jsme proto pro vás připravili krátký seriál o muzejních knihovnách, který nahlédne do historie knihoven a činnosti komise, představí běžnou práci knihoven a upozorní též na nové projekty a moderní technologie v knihovnách muzeí a galerií.

Přínos muzejních knihoven spočívá v existenci jejich specializovaných sbírkových fondů

Na počátku dlužno připomenout, že historie muzejních knihoven sahá do počátku 19. století a odvíjela se spolu s dějinami samotných muzeí – tedy institucí, jimž měly primárně sloužit a jejichž nedílnou součástí od počátku byly a jsou. Vznik nejstarší muzejní knihovny, knihovny Slezského zemského muzea sahá až k roku 1814, o tři roky později se datují počátky knihovny Moravského zemského muzea. V roce 1818 bylo založeno Národní muzeum, kde se

převážně dary knih a přírodnin z majetku jeho zakladatelů a mecenášů staly základem dnešních sbírek. Podobně vznikaly v druhé polovině 19. století knihovny dalších regionálních muzeí.

Činnost knihoven muzeí a galerií je v současné době legislativně zakotvena především v zákoně č. 257/2001 Sb., o poskytování knihovnických služeb a v zákoně č. 122/2000 Sb., o sbírkách muzejní povahy. Podle zákona je zapsáno v evidenci knihoven na Ministerstvu kultury České republiky 140 muzejních a galerijních knihoven. Díky tomu naše knihovny našly svou pozici mezi ostatními knihovnami a upevnily své postavení ve svých institucích. Přínos muzejních knihoven pro širokou knihovnickou obec a uživatele a badatele spočívá především v existenci jejich specializovaných

Čtenáři na štočku z 19. století

Interiér Nostické knihovny v Praze

criptorium a každoročně narůstá počet digitalizovaných titulů z muzejních knihoven.

K oceňovaným aktivitám patří i oborová brána ART, jejíž činnost podporují právě vybrané muzejní knihovny. Nové vědecko-výzkumné projekty především v oblasti sbírkových fondů připravila Knihovna Národního muzea.

Specifičnost práce knihoven muzeí a galerií byla již od poloviny minulého století důvodem

Satyr (album zvířat s mědirytinami A. Tempesta)

Foto archiv komise AMG

sbírkových fondů, které jsou evidovány v celostátní evidenci sbírek na MK ČR podle zmíněného zákona č. 122/2000 Sb. Téměř 70 % knihoven muzeí a galerií uchovává soubory starých tisků a rukopisů. Knihovny muzeí a galerií disponují také bohatými fondy regionální literatury, jsou zde uloženy drobné tisky – kramářské písňe, svaté obrázky, kalendáře, gymnazijní ročenky aj., prvotisky a ostatní typy souborů budované podle formálního hlediska (knižní vazba, bibliofilie, výstavní katalogy apod.). Řada fondů v knihovnách muzeí a galerií se vztahuje k zajímavým osobnostem nebo institucím nebo je tvoří jejich pozůstalostní knihovny.

Muzejní a galerijní knihovny využívají současné knihovnické a informační technologie, především v oblasti automatizovaného zpracování fondů, on-line katalogů, digitalizace fondů a jejich zpřístupnění veřejnosti. Většina muzejních a galerijních knihoven běžně používá automatizované knihovní systémy, nejčastěji Clavius a KPWin. Do Souborného katalogu přispívá celkem 42 muzejních knihoven (tvoří 13 % jeho přispěvatelů). Celkem do SK zaslaly muzejní knihovny více než půl milionu záznamů, z nichž je velký počet unikátních. Dokumenty z muzejních knihoven jsou zastoupeny v digitálních knihovnách Kramerius a Manus-

k organizaci odborných seskupení jejich knihovníků. Již od 50. let 20. století pracovala při tehdejší Ústřední knihovnické radě samostatná sekce muzejních knihoven a v roce 1957 byla na základě zákona č. 59/1957 vyhlášena samostatná síť muzejních knihoven. V roce 1976 byla založena při Ústředním muzeologickém

Exkurze v expozici Landfrassova tiskárna

kabinetu oborová komise knihoven muzeí a galerií. Tehdy také vznikla tradice pořádání pravidelných seminářů pro její členy. Od roku 1997 jsou knihovnické komise muzeí a galerií sdruženy v Knihovnické komisi Asociace muzeí a galerií ČR. V současné době má komise 124 zapsaných členů z 67 institucí a je druhou největší

HLAVNÍ PROGRAMOVÉ LINIE ČINNOSTI KNIHOVNICKÉ KOMISE AMG:

1. podpora činnosti knihoven muzeí a galerií (*poskytovat etické a odborné zázemí knihovníkům muzeí a galerií a upevňovat postavení muzejních knihoven uvnitř vlastních institucí*);
2. spolupráce s ostatními paměťovými institucemi (*muzea, galerie, knihovny a památkové ústavy*);
3. spolupráce se samostatným oddělením knihoven MK ČR, Ústřední knihovnickou radou, Svazem knihovníků a informačních pracovníků, Sdružením knihoven ČR a Souborným katalogem ČR (*podílet se na uskutečňování Konceptu rozvoje knihoven na léta 2011–2015, posilovat postavení muzejních knihoven mezi ostatními veřejnými knihovnami, zohledňovat specifika muzejních knihoven při tvorbě zákonů a vyhlášek*);
4. vzdělávání knihovníků muzeí a galerií (*příprava a realizace pravidelných seminářů Knihovnické komise AMG, školení pro knihovníky*);
5. prezentace a propagace činnosti muzejních a galerijních knihoven odborné i laické veřejnosti (*prostřednictvím médií, výstav apod.*).

odbornou komisí AMG. Pracuje na regionální bázi, do výboru komise jsou na valné hromadě voleni předseda, místopředseda a tajemník a zástupci jednotlivých regionů podle současného územního uspořádání na kraje. Veškeré materiály komise jsou přístupny na stránkách AMG pod záložkou Knihovnická komise. Komise pokračuje v pořádání tradičních seminářů,

zároveň se také podílí na organizaci odborných školení, především v oblasti katalogizace fondů a spolupráce se Souborným katalogem. Ve dnech 2.–4. září 2014 se uskutečnil již 38. seminář knihovníků muzeí a galerií, jehož organizace se ujalo Muzeum Beskyd Frýdek-Místek.

ŠTĚPÁNKA BĚHALOVÁ ✉ behalova@mjh.cz

LITERATURA:

- BĚHALOVÁ, Štěpánka. Knihovny muzeí a galerií. *Duha*. 2013, roč. 27, č. 1–2, s. 2–4. Též: *Duha* [online]. 2013, roč. 27, č. 2 [cit. 2014-08-06]. Dostupný z www: <http://duha.mzk.cz/clanky/knihovny-muzei-galerii>.
- BĚHALOVÁ, Štěpánka. Muzejní knihovny současnosti a budoucnosti a uchování významných odkazů osobností. In: *Karel Jaromír Erben a úloha paměťových institucí v historických proměnách*. Semily, 2011, s. 313–321.
- BĚHALOVÁ, Štěpánka a Jarmila OKROUHLÍKOVÁ. Významná kapitola z dějin komise muzejních knihovníků. In: *Laudatio dr. Helze Turkové*. Praha, 2012, s. 177–179.
- HARTMANOVÁ, Květa [sest.]. Adresář knihoven muzeí a galerií ČR. Praha 2007. 239 s. Aktuální podoba adresáře na stránkách AMG pod záložkou oborové komise knihovníků (<http://www.cz-museums.cz>).
- OKROUHLÍKOVÁ, Jarmila. K postavení muzejních knihoven. In: *Knihovny současnosti 2004*. Sborník z 12. konference, konané ve dnech 14.–16. září 2004 v Seči u Chrudimi. Brno, 2004, s. 88–96.
- OKROUHLÍKOVÁ, Jarmila. Jsou muzejní knihovny knihovnami veřejnými? In: *Knihovny současnosti 2006*. Sborník z 14. konference, konané ve dnech 12.–14. září 2006 v Seči u Chrudimi. Brno, 2006, s. 285–388.
- ŠEDO, Ila. Knihovny a zákon o sbírkách. In: *Knihovny současnosti 2006*. Sborník z 14. konference, konané ve dnech 12.–14. září 2006 v Seči u Chrudimi. Brno, 2006, s. 389–394.
- ŠEDO, Ila. *Systémy muzejních digitálních informací na WWW*. Rigorózní práce. Praha, 2004, 149 s.
- VRCHOTKA, Jaroslav. Semináře pro muzejní knihovníky. Část 1. *Čtenář*. 2006, roč. 58, č. 7–8, s. 248.
- VRCHOTKA, Jaroslav. Semináře pro muzejní knihovníky. Část 2. *Čtenář*. 2006, roč. 58, č. 9, s. 296–298.

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Mgr. Jiří Benda – Odborná knihovna Ministerstva financí ✉ **PhDr. Štěpánka Běhalová** – předsedkyně Knihovnické komise AMG, Muzeum Jindřichohradecka ✉ **PhDr. Helena Gajdušková** – Masarykova veřejná knihovna Vsetín ✉ **Mgr. Michal Klajban** – Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU Brno ✉ **Mgr. Jiří Klusoň** – odbor umění, literatury a knihoven Ministerstva kultury ✉ **Bc. Zuzana Kulichová** – Knihovna K. H. Máchy Litoměřice ✉ **Ing. Petr Kubica** – Městská knihovna Kladno ✉ **PhDr. Dana Riedlová** – Masarykova veřejná knihovna Vsetín ✉ **Mgr. Alena Sahánková** – Odborná knihovna Ministerstva financí ✉ **Milan Valden** – literární redaktor, Praha

Nové prostory Městské knihovny Kladno

Trocha historie aneb Jak to začalo?

Městská knihovna Kladno vznikla 1. 12. 2002 jako příspěvková organizace města Kladna, pod kterou byly převedeny městské pobočky do té doby začleněné do Středočeské vědecké knihovny v Kladně. Ústředním sídlem knihovny se stala nynější budova ČVUT Praha FBMI Kladno na náměstí Sítná. Pro veřejnost se knihovna otevřela 1. 1. 2003.

Svým charakterem se jedná o knihovnu klasického „regálového“ typu s univerzálním knihovním fondem. Knihovna měla v roce 2013 celkem 4095 registrovaných čtenářů, kteří si mohli vybírat z 122 837 knih. Část knihovního fondu (53 %) tvoří dosud dlouhodobá zápůjčka knih ze Středočeské vědecké knihovny v Kladně.

Primárním posláním knihovny je půjčování knih, ale Městská knihovna Kladno za dobu své existence ukázala, že má mnohem širší pole působnosti. K tomu jí sloužila poměrně hustá síť pěti poboček, rozmístěných po celém Kladně. Na jedné straně výhoda pro čtenářskou veřejnost – „knihovní služby v blízkosti bydliště“, na straně druhé v řadě případů nevyhovující pracovní prostředí, nedostatečné skladovací kapacity, omezené možnosti pořádání akcí nejen pro čtenáře, ale i pro širokou kladenskou veřejnost, minimální možnost zkulturnění a modernizace daného stavu (internet, audiovizuální prostředky apod.).

Již na prvopočátku, v době vznikajícího projektu městské knihovny, se uvažovalo i o budoucím vývoji – o centralizaci knihovních služeb do nového prostředí. Nápadů bylo několik, od využití některých historických staveb ve městě až po vybudování nového kulturního objektu s integrovanou knihovnou. Nic z toho se ale nerealizovalo. Teprve záměry ČVUT FBMI na rozšiřování kapacit byly příčinou silného tlaku na vystěhování Městské knihovny Kladno z jejího dosavadního sídla na náměstí Sítná. Vstřícnost magistrátu města k těmto záměrům pak vedla k intenzivnějšímu hledání vhodného objektu pro přestěhování knihovny. Nakonec byly vybrány dlouhodobě opuštěné nebytové prostory ve vlastnictví statutárního města Kladna, opět na náměstí Sítná, přibližně 200 m od budovy ČVUT, opět s dobrou dopravní obslužností. Zastávku Sítná obsluhuje šest městských a 11 meziměstských autobusových linek.

V minulosti zde byla prodejna s automobilovými díly. Tyto prostory mají celkovou rozlohu 1790 m². Jsou dostatečně velké pro vybudování moderní knihovny s novým vybavením, dostatkem skladovacích prostor, možností pořádání kulturních akcí a na místě, které bude dostupné všem. Naopak nevýhodou prostoru jsou rozsáhlé rozvody vody a tepla, které jsou společné pro celý obytný dům Společenství vlastníků, jehož součástí nebytové prostory jsou. Tyto rozvody byly také jedním z velkých problémů při

technickém řešení prostoru především v jeho stropní části a vedly tak k značnému členění stropu, což se pak v důsledku projevilo mimo jiné i v celkovém osvětlení jednotlivých míst prostoru. Tyto rozvody jsou také velkým potenciálním nebezpečím pro provoz knihovny.

Rekonstrukce nebytových prostor se uskutečnila v rámci projektu „Rekonstrukce prostor pro Městskou knihovnu Kladno“. Celkové výdaje projektu činily přibližně 28,5 mil. Kč. Podpora z Regionálního operačního programu Střední Čechy byla 23,9 mil. Kč a 4,6 mil. Kč byly prostředky z rozpočtu města Kladna.

Jak to pokračovalo?

Na přestavbě se pracovalo od září 2013 do ledna 2014. Tak trochu šibeniční termín výstavby v technicky problémovém prostoru kladl velké nároky na práci všech zúčastněných, počínaje projektantem a konče pracovníky jednotlivých profesí zúčastněných na stavbě, při operativním řešení vznikajících problémů.

V průběhu února pak došlo k postupnému uzavírání poboček a podle hesla „Únor bílý, knihovnici sílí“ k rychlému stěhování. Celkem 200 banánových krabic rotovalo mezi čtyřmi pobočkami, stěhovací firma svážela na jedno místo metry knih, rozebíral se nábytek. Při stěhování významně pomáhali také pracovníci Magistrátu města Kladna určení pro veřejně prospěšné práce, jejichž chlupatá výpomoc byla velmi přínosná. Na sbalení fondu jednoho oddělení a přestěhování bylo vyhrazeno maximálně pět dní. Snahou bylo, aby v daném okamžiku byla vždy otevřena alespoň jedna pobočka, kde si mohli čtenáři v tomto hektickém období vypůjčit knihy nebo vrátit tituly i z jiných oddělení. Přemístěním knihovního fondu

do nové knihovny však nebyl všem dnům konec. Následovaly dny rozdělování, třídění a systematického uspořádávání cca 90 000 knižních dokumentů do nových regálů, přepisy lokací a hlavně vytvoření optimálních obslužných podmínek pro fungování nové moderní knihovny.

V rámci stěhování došlo také k dovybavení dvou poboček, které zůstaly dále v provozu, uvolněným nábytkem ze zrušených poboček. Zbývající nábytek se vrátil magistrátu města.

A jak to všechno dopadlo?

Samozřejmě, problémy se objeví všude. Do toalet nejde voda, v některých částech knihovny je „tma“, regulační klapka vzduchotechniky je nedostupná, hlásič požáru hlásí vše a neustále – to a mnoho dalších problémů řešených za pochodu nemohlo ale zabránit blížícímu se termínu otevření.

Vše nakonec dobře dopadlo a 28. března v 11.00 hod. byl slavnostním přestřižením pásky za účasti představitelů města Kladna a Regionálního operačního programu Střední Čechy zahájen provoz. Letáky, barevné schéma půjčovny i občerstvení – vše bylo za chvíli rozebráno. Hydraulická zdviž mezi dvěma podlažími se nezastavila a ani laminovačky na nové čtenářské průkazy nestačily chladnout.

Knihovna je umístěna ve třech podlažích. V přízemí, s přímým vstupem z veřejného prostranství, je z prostorné chodby, vybavené ukládacími boxy, vstup do Oddělení pro dospělé, Oddělení pro děti a Čítárna s internetem. Tato část chodby, určená pro veřejnost, je ukončena sociálním zařízením. V její další části, oddělené proskleným předělem s dveřmi, je kancelář katalogizace a nákupu knih, nákladový výtah spo-

Tak to začalo...

Slavnostní zahájení provozu

Knihovna v konečné podobě

Pohledy do Oddělení pro dospělé

Sběr zpětné vazby v knihovnách jako cesta k lepším službám

Oddělení pro děti

První dětská návštěvníci

Foto archiv knihovny

jující přízemí se suterénem, úklidová místnost a personální zázemí knihovny.

Oddělení pro dospělé je umístěno ve dvou podlažích, v přízemí je obslužný pult a klidová zóna pro čtenáře a v suterénu se pak nachází velký výpůjční prostor s dalšími klidovými zónami. V suterénu jsou dále umístěny dva velké skladovací prostory, technická místnost a rozvodna vzduchotechniky. Na třetím podlaží jsou kanceláře vedení organizace.

V době vzniku článku má nová knihovna za sebou dva měsíce provozu a je to dobré. Zatím jsme se setkali hlavně s pozitivními reakcemi, kupodivu i na věci, kterých jsme se nejdříve obávali – *bude systém žánrového řazení beletrie dostatečně přehledný? Budou knihy ze skladů ve volném výběru pro čtenáře atraktivní? Nepřijedeme sloučením půjčoven o čtenáře z okrajových částí města?* Nic z toho se zatím nepotvrzuje. Naopak zaznamenali jsme mírný nárůst návštěvnosti a ve srovnání se stejným obdobím roku 2013 asi 80% nárůst registrovaných čtenářů. Vzhledem ke krátké době provozu by však bylo vyvozování jakýchkoliv závěrů příliš předčasné, ale i tak je tento výsledek potěšující. Když návštěvníci přijdou se slovy: „Máte to tady hezké,“ knihovnice je s úsměvem opravují: „Vy to tady máte hezké.“

Konec starých časů

Knihovna jako veřejný prostor funguje výborně. Bezbariérový přístup, dostatečný počet toalet i klidových čtenářských zón a technické vybavení na vysoké úrovni jsou silnou devizou ve srovnání s minulostí. Kapacitní možnosti pro 170 000 knižních dokumentů dávají knihov-

ně navíc do budoucna i velký prostor k dalšímu rozvoji knihovního fondu.

Velmi praktické jsou například i mikrofony u obslužných pultů a reproduktory ve všech místnostech, včetně toalet. Umožňují mimo jiné upozornit „zapomenuté“ čtenáře, že výpůjční doba skončila. Novým prvkem jsou také detekční bezpečnostní brány, dnes již nutná vybava na ochranu knihovního fondu.

Samozřejmostí je i výpočetní technika pro veřejnost a veřejný internet. Wi-fi síť a projektoři s plátnem umožňující vizualizaci přednášek a besed patří také do vybavenosti nové knihovny.

Dokumenty jsou nyní v několika exemplářích pod jednou střechou, čtenáři nemusejí putovat na jinou pobočku. Služby nové ústřední knihovny využije plně třeba celá rodina v sobotu dopoledne. Děti navštíví dětské oddělení, zúčastní se některé ze soutěží, vytisknou si seminární práci, vypůjčí si knihu. Otec si vedle v čítárně přečte denní tisk, časopisy si vypůjčí domů, navštíví veřejný internet. Maminka vybere dva z bestsellerů ve zkrácené výpůjčce a dalších osm knih doplní z volného výběru v oddělení pro dospělé, kde si případně vyzvedne i rezervaci.

Nová knihovna dospěla. Bydlí už ve svém, dětské nemoci prodělala a s mladickým elánem se vrhá do produktivního života. Přejeme všem kolegům v ostatních knihovnách, aby je potkalo stejné štěstí jako nás v Městské knihovně Kladno – suché naddimenzované sklady, vyšší návštěvnost a ujištění, že veřejné knihovny jsou stále velmi potřebné.

PETR KUBICA • kubica@mkkl.cz

Proč sbírat zpětnou vazbu?

„Zpětná vazba je snídaně šampionů,“ řekl kdysi Ken Blanchard, americký expert na management. A měl pravdu. Žijeme ve světě, který je charakteristický vysokou dynamikou a rychlými proměnami. Pokud chce v tomto prostředí jakákoliv služba včetně knihovny obstát, je potřebné, aby pružně reagovala na měnící se potřeby svých uživatelů. A nejkratší cesta k tomu, jak tyto potřeby zjistit, je sbírat od svých uživatelů zpětnou vazbu. Ta přitom nemusí být vždy formální a celoplošná – takovou zpětnou vazbu přenechejme raději úředníkům a výzkumníkům. Pro obě strany je mnohem přínosnější a zábavnější, pokud bude zpětná vazba neformální, vstřícná a jednoduchá. V tomto duchu se snaží sbírat zpětnou vazbu v knihovnách i náš projekt s názvem ODEZVA (Organizace pro design zpětné vazby), který vznikl pod patronací Kabinetu informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě v Brně.

Ještě před tím, než se rozhodnete svých uživatelů na něco zeptat, vždy si ujasněte, jaké jsou vaše cíle. Chcete zjistit, jak uživatelé vnímají knihovnu? Nevíte si rady s tím, jaké „autory“ naku-povat do fondu? Chcete zavést nějakou změnu, ale nejste si jisti, jak ji vaši uživatelé přijmou? Jakmile si ujasníte, **na co a proč** se ptát, můžete jásat, protože teď přijde ta zábavnější část: je potřeba vymyslet, **jak se ptát**. Možností je spousta a jedním z cílů našeho projektu i tohoto článku je knihovníkům tyto možnosti zprostředkovat.

Praktické ukázky sběru zpětné vazby

Chci, aby v knihovně

Tuto metodu s úspěchem využívá Moravská zemská knihovna. Jedná se o jednoduché lístečky ve formátu A7, které lze distribuovat na různá místa v knihovně i mimo ni. Pokud se rozhodnete pro toto řešení, nezapomeňte v knihovně určit místo, kam lístečky vracet. Ideální je proto schránka, na

kteřé bude napsáno, že slouží pro sběr těchto lístečků. Ne každý čtenář totiž chce vystoupit ze své anonymity a dát lísteček přímo do rukou knihovníka.

CHCI, ABY V KNIHOVNĚ

email (pro odpověď):

Podoba lístku, který byl použit v Moravské zemské knihovně (na motivy kartiček „I wish it was“ od Candy Chang vytvořila Barbora Buchtová | MZK)

Záložka

Z vlastní zkušenosti vím, že sbírání zpětné vazby pomocí záložek patří k nejoblíbenějším: aby taky ne, když se jedná o typicky čtenářskou pomůcku. Velkou výhodou záložek je, že jsou užitečné. Jejich vložení do právě půjčované knihy ocení nejen čtenář. Nevýhoda je pochopitelně v tom, že návratnost vyplněných záložek je nízká a trvá zpravidla několik týdnů, než se první vyplněné knihovně vrátí zpět. Pokud se rozhodnete pro tuto variantu, myslete na to, že stejně jako u předchozího případu i zde je třeba určit nějaké místo, kde se budou záložky sbírat.

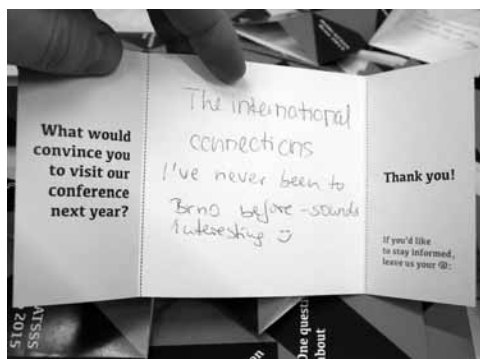
Mikrodotazník

Jako mikrodotazníky si pracovně označujeme takové, které obsahují pouze jednu či dvě otázky. Dotazníky stříháme a skládáme do formy okénka tak, aby jejich používání bylo zábavné a netradiční. Zvláště u tohoto typu řešení je potřeba kvalitního vizuálního zpracování, aby dotazníček uživatele skutečně zaujal. Nejlepší zkušenosti s těmito dotazníčky máme na různých akcích, kde je na počátku akce rozdáváme a na konci sami

Vyplněné záložky z knihovny v Poličce (archív ODEZVA)

aktivně sbíráme. Tím si zajišťujeme jejich co největší návratnost.

Vyplněné mikrodotazníčky, které jsme rozdávali na studentské knihovnické konferenci Bobcatss v Barceloně (archív ODEZVA)

Poster

Velice jednoduchý nástroj, se kterým si lze skutečně dobře vyhrát. Jedná se o velký formát papíru či jiného materiálu (např. kapa desky), na kterém vám vaši uživatelé mohou nechávat odpovědi formou kreseb či vzkazů na barevných lístečcích (tzv. „stickery“). Doporučujeme plakát umístit někde, kam nevidí oko knihovníkovo a uživatelé se tak nebudou ostýchat knihovně vzkaz zanechat. Jelikož je kreslení oblíbenou činností hlavně dětí, myslíte i na ně a umístíte poster do

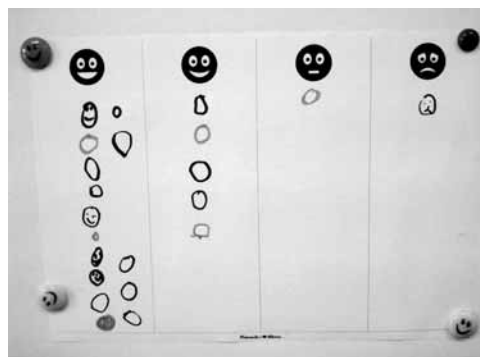
statečně nízko, aby na něj dosáhly. Poster je velmi neformální metoda sběru zpětné vazby, protože nelze dost dobře zabránit tomu, že uživatelé budou od sebe vzájemně „opisovat“, anebo vám na poster přilepí hned několik opakovaných vzkazů. I tak jej ale lze doporučit, a to hlavně tam, kde chce knihovna vstoupit s uživateli do větší interakce.

Část našeho týmu s ředitelem knihovny v Poličce Janem Juklem (archív ODEZVA)

Smajlíci a Likertova škála

Ideální v případě, pokud sháníte spíše kvantitativní data nebo hodláte sbírat zpětnou vazbu od dětí. Stačí si vyrobit nebo na větší papír vytisknout několik sloupců, každý „nadepsat“ smajlíkem, položit dotaz a je to. Toto řešení se hodí spíše pro hodnocení jedné konkrétní služby, např. semináře, výpůjční doby knihovny nebo třeba nového automatu na kávu. Nevýhodou řešení je, že pokud je umístěno tam, kde jej nemá kdo hlídat, hrozí nebezpečí opakovaného hodnocení jedním uživatelem.

Ukázka vyplněného dotazníku z jedné z akcí v knihovně v Poličce (archív ODEZVA)

Online dotazníček

Jelikož jsme zastánci aktivního sběru zpětné vazby, online řešení knihovnám většinou nedoporučujeme. Výjimku však tvoří případ jednoduchých online dotazníků s jednou jedinou otázkou: „Co byste rádi vzkázali naší knihovně?“ Odkaz na online dotazník doporučujeme distribuovat v uživatelsky přívětivé formě: využijte zkracovače jako bit.ly nebo jdem.cz k tomu, abyste vytvořili dotazníku jednoduchou URL. Např. www.bit.ly/napisMZK je mnohem hezčí než dlouhá řada čísel a písmen. Nebojte se ani šířit odkaz na dotazník mimo internetovou síť: umístěte jej na své propagační materiály, na dveře knihovny, na registrační karty uživatelů nebo kamkoliv jinam.

Co si z toho odnést?

Při sbírání zpětné vazby v knihovně nezáleží jen na výsledcích, ale na sběru jako takovém. Uživatelé knihoven totiž často velmi ocení už jen to, že se knihovna zajímá o jejich názor. Sbíráni zpětné vazby nabízí také budování vztahu s uživateli a navázání komunikace s nimi. Nemysleme si, že můžete někdy šlápnout vedle: uživatele vždy potěší, když se jich knihovna sama na něco zeptá.

Co říkáte na dnešní Blok?
Dejte nám v pár slovech vědět na:

bit.ly/dnesniblok

Připravila s ♥ Odezo.

Propojení offline a online řešení: šíření linku na online dotazník pomocí offline letáčku (archív ODEZVA)

I kdyby měli na srdci negativní názor, pořád je lepší, když ho sdělí přímo knihovně než někomu jinému.

Není naším cílem, aby knihovníci kopírovali některé z možností, které uvádíme výše. Naším záměrem je knihovníky inspirovat, a to nejen ke sběru zpětné vazby v jejich knihovně, ale i k vymýšlení vlastních řešení, jak zpětnou vazbu získat. Pokud již zpětnou vazbu v knihovně sbíráte, budeme moc rádi, když se s námi podělíte o své zkušenosti, tipy a výsledky. Kontakty na nás a další ukázky možností sběru zpětné vazby v knihovnách najdete na našem webu www.odezva.org.

PRÁVNÍ PORADNA

Revize knihovního fondu z pohledu právního aneb Proč, co a hlavně kdy revidovat

Podle § 16 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), v platném znění, je provozovatel knihovny povinen provádět revize knihovního fondu. Tento článek pojedná o některých právních otázkách, které se revizí přímo týkají nebo s revizemi alespoň souvisejí a které kladou provozovatelé, zřizovatelé i zaměstnanci knihoven.

Úvod

Připomeňme hned v úvodu jednu obecně známou skutečnost. Knihovna nemá právní subjektivitu, podle nového občanského zákoníku: právní osobnost. Knihovna je zařízení, ve kterém jsou poskytovány služby, vymezené knihovním zákonem, a které je zapsáno v evidenci knihoven – § 2 písm. a) knihov-

ního zákona. Odpovědnost za činnost knihovny a za plnění práv a povinností stanovených knihovním zákonem nese provozovatel knihovny, tedy fyzická nebo právnická osoba, která svým jménem v knihovně poskytuje zákonem vymezené služby – § 2 písm. i) knihovního zákona. Práva a povinnosti týkající se například evidence, revize a ochrany knihovního fondu tak nenese knihovna, ale její provozovatel. V dalším textu budeme však používat spíše, ne však výlučně, pojem knihovna: jednak je názornější, jednak je stručnější. Vždy je ovšem třeba v pozadí vidět provozovatele knihovny, který za veškerou její činnost a plnění jejích povinností odpovídá.

Pokud Ministerstvo kultury zjistí, že určitá knihovna neprovádí revize knihovního fondu v předepsaném rozsahu a v předepsaných lhůtách (k čemuž se dostaneme dále), může vyzvat knihovnu k nápravě a stanovit jí k tomu přiměřenou lhůtu, jak to předpokládá § 19 odst. 1 knihovního zákona. Ministerstvo kultury také může uložit provozovateli knihovny, pokud tento provozovatel nesplní uložené nápravné opatření, sankci – v podobě pokuty až do výše 200 000 Kč. Tématem nápravných opatření a sankcí se nebudeme zabývat v tomto článku; tomuto tématu se budeme věnovat někdy jindy.

Proč provádět revize knihovního fondu

Nejjednodušší odpověď na tuto otázku pochopitelně zní: protože tak stanoví knihovní zákon ve svém § 16 odst. 2 a 3. Tato odpověď si ovšem zaslouží trochu rozvést. Účelem revize knihovního fondu je zjistit, jaké knihovní dokumenty knihovna ve svých fondech má, či přesněji řečeno: zjistit, zda odpovídá evidence knihovního fondu (kterou provozovatel knihovny povinně vede) jeho skutečnému stavu. Revize knihovního fondu je tedy prostředkem k tomu, aby knihovna v zákonem stanovených intervalech pravidelně zjišťovala rozsah a také stav svého knihovního fondu. Knihovna by samozřejmě měla sledovat jeho stav průběžně, už proto, že o něj musí pečovat, jak to předpokládá § 18 knihovního zákona, neboť nese, mimo jiné, povinnost chránit knihovní fond před odcizením a poškozením a také povinnost provádět restaurování knihovních dokumentů nebo jejich převedení na jiný druh nosiče, pokud je toho třeba k trvalému uchování knihovního dokumentu. Jen na okraj: k naplnění této povinnosti lze využít především digitalizaci, přičemž na digitalizaci nejvýznamnějších knihovních dokumentů lze čerpat i dotace ze státního rozpočtu poskytované Ministerstvem kultury; umožňuje to § 9 nařízení vlády č. 288/2002 Sb. Na tyto dotace ovšem není právní nárok a jejich poskytnutí se odvíjí, proč to nepřiznat, především od možnosti státního rozpočtu.

Nuže: revize knihovního fondu je důležitým nástrojem pro zjištění, v jakém stavu fond knihovny je a zda není třeba přijmout některá opatření k jeho ochraně předpokládaná knihovním zákonem. Výstupem je zápis o výsledku revize knihovního fondu; ten má náležitosti stanovené vyhláškou Ministerstva kultury č. 88/2002 Sb. Snad jen pro úplnost připomeňme, co musí zápis obsahovat. Jsou to především údaje o rozsahu revize, zahrnující úsek knihovního fondu, který byl revidován (nebo údaj, že byl revidován knihovní fond jako celek), a počet revidovaných knihovních dokumentů. Dále musí zápis obsahovat datum zahájení revizních prací a datum jejich ukončení, údaje o podkladech použitých při revizi (což jsou především přírůstkový seznam a seznam úbytků podle § 4, 5 a 6 vyhlášky č. 88/2002 Sb.) a jména, příjmení a funkci nebo pracovní zařazení osob provádějících revizi. Konečně musí zápis obsahovat nálezy revize, přitom platí, že byl-li při revizi zjištěn rozdíl mezi evidovaným a skutečným stavem knihovního fondu, je povinnou součástí zápisu o výsledku revize knihovního fondu seznam zjištěných rozdílů.

Význam revize knihovního fondu není radno podceňovat. O tom, co se může stát podle knihovního zákona, když se povinnost provést revizi podcení a revize není provedena v předepsaném rozsahu nebo ve stanoveném termínu, pojednáme dále. Téma však souvisí i s jinými předpisy, především z majetkoprávní oblasti, což se týká hlavně základních knihoven, zřizovaných obcemi. Nechme zde, pro zjednodušení, stranou skutečnost, že každý provozovatel knihovny je vázán právním řádem jako celkem. U knihoven zřizovaných obcemi podle § 3 odst. 1 písm. c) knihovního zákona je hlavně nutno připomenout zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění: obec je povinna dbát ochrany svého

majetku, nevymáháje samozřejmě knihovní fondy „její“ obecní knihovny. Konkrétně § 38 odst. 2 zákona o obcích stanoví, že majetek obce musí být chráněn před zničením, poškozením, odcizením nebo zneužitím. Ke splnění této povinnosti, ve vztahu ke knihovním fondům, napomáhá právě jejich revize.

Co je předmětem revize knihovního fondu

Tato otázka není tak triviální, jak by se mohlo zdát. Jistě je možno odpovědět, že předmětem revize knihovního fondu je knihovní fond, a taková odpověď bude přínosná asi jako sdělení, že jestliže naprší, tak bude mokr. Nyní ovšem vážně: knihovní fond je definován v § 2 písm. c) knihovního zákona jako soubor knihovních dokumentů, který je organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováván, uchovávaný a ochraňovaný, to vše podle knihovního zákona a dalších právních předpisů. Knihovní zákon dále vymezuje tři podkategorie knihovního fondu: historický fond, specializovaný fond a konzervační fond. Kromě toho existuje i knihovní fond, do kterého knihovna řadí knihovní dokumenty, jež nepatří do žádného ze tří uvedených zvláštních fondů, tvořících součást (či spíše podmnožinu) knihovního fondu knihovny. Knihovna buduje jeden svůj knihovní fond, v jehož rámci může vytvářet historický fond i jeden či více specializovaných fondů; pokud knihovna přijímá povinný výtisk neperiodických publikací nebo periodického tisku, pak buduje povinně i fond konzervační.

Předmětem revize podle § 16 knihovního zákona, a to je důležité, je knihovní fond jako celek, bez ohledu na jeho vnitřní členění. Knihovní zákon stanoví termíny provádění revizí knihovního fondu, přičemž tyto termíny se odvíjejí od počtu knihovních dokumentů v knihovním fondu knihovny jako celku – knihovní zákon v souvislosti s revizemi nerozlišuje, jak a zda je knihovní fond dané knihovny členěn, zda třeba knihovna buduje konzervační fond a podobně. Při určování, v jakých maximálních intervalech musí být provedena revize knihovního fondu, je tak nutno vycházet z celkového počtu knihovních dokumentů, které má knihovna ve svém fondu jako celku (samozřejmě řádně zapsané v přírůstkovém seznamu, jak to ukládá § 5 vyhlášky č. 88/2002 Sb.).

Kdy provádět revize knihovního fondu

Pokud jde o intervaly, ve kterých má být revize knihovního fondu prováděna, hovoří knihovní zákon zdánlivě jasně: v závislosti na počtu knihovních dokumentů v knihovním fondu (jako celku) určité knihovny stanoví knihovní zákon v § 16 odst. 2 lhůty, v nichž je třeba revizi provést. Pro největší knihovny, jež mají v knihovním fondu více než milion knihovních dokumentů, pak knihovní zákon v § 16 odst. 3 a 4 stanoví povinnost provádět revizi knihovního fondu po částech – každý rok musí být provedena revize jeho určité části. Záhy seznáme, že i celkem jasně formulovaná právní norma může vyžadovat podrobnou interpretaci, aby knihovna mohla určit, kdy nebo přesněji dokdy musí revizi svého knihovního fondu provést.

Z knihovního zákona tedy vyplývá povinnost provozovatele knihovny provádět revize knihovního fondu v pravidelných intervalech. Pokud knihovní fond obsahuje maximálně 100 000 knihovních dokumentů, je provozovatel knihovny povinen provádět jeho revizi jedenkrát za pět let, tedy v pětiletých intervalech. Pokud knihovní fond přesahuje 100 000 knihovních dokumentů a nepřesahuje 200 000, je provozovatel knihovny povinen provádět jeho revize jedenkrát za deset let. Jestliže knihovní fond přesahuje 200 000 a nepřesahuje 1 000 000 knihovních dokumentů, má provozovatel knihovny povinnost provádět revizi knihovního fondu jedenkrát za patnáct let, neboli – v patnáctiletých intervalech.

Zde ovšem vyvstává zásadní otázka: odkdy počíná běžet stanovená zákonná lhůta pro provedení první revize knihovního fondu? Vyjádřeno méně právnicky: dokdy nejpozději musí provozovatel knihovny provést první revizi knihovního fondu? Zde záleží na tom, zda určitá knihovna byla knihovnou ještě před nabytím účinnosti knihovního zákona, anebo ne. Z tohoto hlediska lze knihovny rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří knihovny, které byly knihovnami ještě před nabytím účinnosti nového knihovního zákona, druhou pak tvoří knihovny, které vznikly až poté, co knihovní zákon nabyl účinnosti – 1. ledna 2002.

Nyní učiňme, pro vysvětlení, malou odbočku. Knihovní zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2002 a ve svých přechodných ustanoveních, konkrétně v § 24 odst. 1, stanoví, že knihovny, které ke dni nabytí jeho účinnosti poskytovaly veřejné knihovnické a informační služby (ty jsou vymezeny v § 4 odst. 1 knihovního zákona) na principu rovnosti, tedy s rovným přístupem všech k těmto službám, se považují za knihovny podle knihovního zákona. Sloveso „považovat“ zde vyjadřuje tzv. vyvratitelnou právní domněnku. Přesný výklad tohoto pojmu ponechme právním teoretikům; pro účely tohoto článku postačí uvést, že pokud určitá knihovna poskytovala ke dni 1. 1. 2002 veřejné knihovnické a informační služby a dodržovala přitom princip rovnosti (tedy: poskytovala tyto služby všem bez rozdílu, jen s případnými omezeními vyplývajícími z jiných právních předpisů), bylo třeba na takovou knihovnu nahlížet tak, jako by byla knihovnou podle knihovního zákona, a to i když nebyla ještě zapsána v evidenci knihoven vedené Ministerstvem kultury. Záměrně zde používáme minulý čas, protože zmíněné přechodné ustanovení knihovního zákona stanoví časové omezení: knihovna, která splňovala ke dni 1. ledna 2002 znaky knihovny stanovené knihovním zákonem, mohla být – aniž by byla zapsána do evidence knihoven – považována za knihovnu pouze do 31. 12. 2002. Pokud v této jednorozhodné lhůtě byla zapsána do evidence knihoven, je knihovnou podle knihovního zákona i po 1. 1. 2003. Jestliže ale knihovna, byť existující a fungující před účinností knihovního zákona, nebyla do konce roku 2002 zapsána do evidence knihoven, přestala být – z právního hlediska – od 1. 1. 2003 knihovnou. Mohla být, pokud splňovala všechny zákonné znaky knihovny, zapsána do evidence knihoven na základě žádosti provozovatele i později, pak však vznikla časová mezera mezi 31. 12. 2002 a dnem zápisu knihovny do evidence knihoven, přičemž v tomto období tato knihovna nebyla knihovnou v právním smyslu a stala se jí až zápisem do evidence knihoven. Ve stejné situaci, z hlediska lhůt pro revize knihovního fondu, je knihovna, která byla nově zřízena a do evidence knihoven zapsána až po nabytí účinnosti knihovního zákona.

Připomeňme zde právní pravidlo pro počítání lhůt: pokud je lhůta určená podle let, jak je tomu právě v případě revizí knihovních fondů, pak konec lhůty připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se lhůta počítá. Tak stanoví § 605 odst. 2 nového občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.) a podobně stanovil i § 122 odst. 2 předchozího občanského zákoníku (č. 40/1964 Sb.).

Vraťme se nyní ke zmíněným dvěma skupinám knihoven, tentokrát již z hlediska revize knihovního fondu.

Pro knihovnu vzniklou před 1. 1. 2002, k tomuto datu poskytující veřejné knihovnické a informační služby na principu rovnosti a do konce roku 2002 zapsanou do evidence knihoven, počíná zákonná lhůta pro provedení první revize knihovního fondu dnem účinnosti knihovního zákona: 1. 1. 2002. Pokud taková knihovna měla ve svém knihovním fondu 100 000 knihovních dokumentů nebo méně, měla provést první revizi svého fondu nejpozději do 1. 1. 2007. Pokud měla knihovna více než 100 000 knihovních dokumentů, avšak maximálně 200 000 dokumentů, musela provést první revizi svého knihovního fondu nejpozději do 1. 1. 2011. Pokud měla knihovna ve svém fondu více než 200 000 knihovních dokumentů, avšak maximálně 1 000 000 dokumentů, platí pro ni patnáctiletá lhůta podle § 16 odst. 2 písm. c) knihovního zákona a taková knihovna je povinna provést první revizi svého knihovního fondu (jako celku) nejpozději do 1. 1. 2017.

Pro knihovnu, která reálně vznikla až po 1. 1. 2002 a patří tedy – pro účely tohoto článku – do druhé skupiny, počíná zákonná lhůta pro provedení první revize knihovního fondu ode dne zápisu do evidence knihoven. Toto pravidlo platí i pro knihovnu, která sice třeba existovala ke dni nabytí účinnosti knihovního zákona, poskytovala veřejné knihovnické a informační služby všem osobám bez rozdílu, avšak do konce roku 2002 nebyla zapsána do evidence knihoven. U těchto knihoven se termín provedení první revize nevztahuje k nabytí účinnosti knihovního zákona, ale k zápisu do evidence knihoven vedené Ministerstvem kultury. Pokud třeba vznikla nová knihovna, Obecní knihovna Kotěhůlky, do evidence knihoven byla zapsána 15. 10. 2009 a ve svém fondu má řekněme 11 037 knihovních dokumentů, je povinna provést první revizi svého knihovního fondu v pětileté lhůtě, tedy do 15. 10. 2014.

Pojednali jsme o tom, že v určité lhůtě musí být provedena revize knihovního fondu. Co to znamená z hlediska právního: ve stanovené lhůtě musí být revize ukončena, neboli musí být nejpozději v posledním den lhůty vyhotoven zápis o výsledku revize knihovního fondu, přičemž tento zápis musí mít všechny náležitosti podle § 7 nařízení vlády č. 88/2002 Sb., takže třeba v Obecní knihovně Kotěhůlky z našeho příkladu musí být zápis o výsledku (první) revize knihovního fondu dokončen nejpozději dne 15. 10. 2014.

Právě jsme pojednali o povinnosti knihovny provést první revizi knihovního fondu, ve smyslu knihovního zákona. Splněním této povinnosti samozřejmě povinnost knihovny provádět revize nekončí. Knihovna je povinna provádět revize jedenkrát za 5, 10 nebo 15 let, podle rozsahu knihovního fondu, jak to stanoví § 16 odst. 2 knihovního zákona. Tyto zákonné lhůty se vztahují k dokončení předchozí revize a knihovna tedy musí provádět revize vždy nejpozději po uplynutí stanovené lhůty (5, 10 nebo 15 let) od poslední provedené revize. Pokud třeba Obecní knihovna Kotěhůlky dokončila první revizi svého knihovního fondu již 6. 2. 2014, musí provést další revizi nejpozději do 6. 2. 2019. Nepočítají se zde tedy nějaké „pětiletky“ nebo „desetiletky“ anebo „patnáctiletky“ jako časová období od počátku roku A do konce roku B, v nichž by se měla udát revize, ale určující je, kdy byla v knihovně dokončena předchozí revize. To, že knihovní zákon stanoví určité maximální lhůty pro provedení revize knihovního fondu, samozřejmě nikterak nebrání tomu, aby knihovna provedla první revizi dříve než ve stanovené lhůtě nebo aby prováděla revize častěji, než jak ukládá knihovní zákon. Záleží to především na provozovateli knihovny. V některých situacích může být provedení takové mimořádné revize vhodné (například před stěhováním knihovny do jiných prostor) a v některých situacích může být provedení mimořádné revize přímo nezbytné, třeba pokud je část knihovního fondu zničena v důsledku mimořádné události (požáru, povodně) – tehdy je žádoucí provést mimořádnou revizi knihovního fondu, aby knihovna zjistila, které knihovní dokumenty shořely, odpluly, zkrátka byly zničeny, a které knihovní dokumenty knihovně naopak zůstaly.

V úvodu této části jsme zmínili knihovny, které mají v knihovním fondu více než milion knihovních dokumentů, ale dosud jsme se jimi nezabývali – nyní to napravíme.

Pokud má knihovna ve svém fondu více než milion, ale maximálně tři miliony knihovních dokumentů, provádí revize knihovního fondu postupně: každý rok musí provést revizi v rozsahu alespoň 5 % z celkového počtu knihovních dokumentů, které má ve svém knihovním fondu. Tak stanoví § 16 odst. 3 knihovního zákona. Zákonodárce jistě měl důvody ke stanovení oněch minimálních 5 %, ale prostý výpočet ukáže, že pokud by knihovna provedla každý rok revizi v rozsahu 5 % knihovního fondu (počtu knihovních dokumentů), znamená to, že knihovní fond takové knihovny by byl revidován v úplnosti jedenkrát za dvacet let. Přitom pro zjednodušení pomíjíme to, že knihovní fond se v čase mění: přibývá v důsledku akviziční činnosti, ubývá třeba v důsledku opotřebení knihovních dokumentů nebo jejich vyřazování z důvodu zastarávání informací. To by v ideálním případě měly být jediné důvody pro ubývání knihovního fondu, ovšem reálně je nutno počítat i s jinými příčinami: krádežemi, ztrátami, požáry, haváriemi vodovodu a podobně. Vzhledem k účelu revize je vhodné, aby byly prováděny každoroční revize co největší části knihovního fondu, tedy pokud možno více než zákonem stanovených 5 % – tak, aby měla knihovna a její provozovatel co největší možný přehled o stavu svého knihovního fondu.

Zvláštní pravidla pro revize knihovního fondu stanoví § 16 odst. 4 knihovního zákona pro největší knihovny – takové, které mají ve svém knihovním fondu více než tři miliony knihovních dokumentů. Tyto knihovny jsou povinny každoročně sestavovat plán revize knihovního fondu a ten předkládat ke schválení svému zřizovateli. Tento plán revize musí být dostatečně konkrétní – musí obsahovat údaje o části knihovního fondu, která bude v daném kalendářním roce podrobena revizi, a také počet knihovních dokumentů, které budou předmětem revize. Podle knihovního zákona platí, že předmětem revize musí být alespoň 200 000 knihovních dokumentů ročně. Všimněme si podstatného rozdílu oproti knihovnám s rozsahem knihovního fondu od jednoho do tří milionů knihovních dokumentů. U těchto knihoven je každoroční rozsah revize přímo navázán na počet knihovních dokumentů a je stanoven minimální procentní podíl knihovních dokumentů, který musí být každoročně revidován. Naproti tomu

u knihoven majících v knihovním fondu více než tři miliony knihovních dokumentů je minimální počet knihovních dokumentů, který musí být revidován, vyjádřen absolutním číslem (200 000 dokumentů), bez ohledu na to, kolik knihovních dokumentů daná knihovna ve svém fondu má. Z hlediska právního i z hlediska praktického provádění revizí tak není rozdíl mezi knihovnou mající ve svém fondu například 3 000 056 knihovních dokumentů a knihovnou mající v knihovním fondu třeba 6 623 741 dokumentů. I těmto největším knihovnám lze však doporučit, aby prováděly každoroční revize v největším možném rozsahu a neomezovaly se na provedení revize pouhých 200 000 dokumentů ročně; připomeňme, že účelem revize je, aby knihovna i její zřizovatel měl co možná nejlepší přehled o knihovním fondu dané knihovny. Jinak řečeno: čím více knihovních dokumentů bude v daném roce podrobena revizi, tím lépe pro knihovnu i pro jejího zřizovatele.

Dosud jsme o knihovním fondu uvažovali v podstatě jako o množině knihovních dokumentů a celkem jsme se nezabývali jeho změnami. Nyní tento nedostatek napravíme a budeme se zabývat otázkou, jak mohou změny rozsahu knihovního fondu zasáhnout do zákonné povinnosti provádět revize. Zejména se budeme v této souvislosti zabývat otázkou lhůt, které knihovní zákon stanoví pro provádění revizí.

Může nastat situace, kdy v průběhu lhůty pro provedení revize knihovního fondu, dané knihovním zákonem, fond knihovny naroste tak, že přesáhne hranici, kterou stanoví knihovní zákon pro provedení revize v určité lhůtě. Tato hrůzná věta vyžaduje upřesnění, nejlépe s příkladem. Jde o následující: knihovní zákon stanoví povinnost provádět revize knihovního fondu v určitých lhůtách, přičemž tyto lhůty (pomiňme největší knihovny s fondem čítajícím více než milion knihovních dokumentů) se vztahují k počtu knihovních dokumentů, které daná knihovna aktuálně ve svém fondu má. Knihovní zákon naznačený problém výslovně neřeší, ale lze soudit, že pokud v průběhu zákonem stanovené lhůty se počet knihovních dokumentů určité knihovny zvýší tak, že se knihovna „posune“ v rámci § 16 odst. 2 knihovního zákona přes hranici 100 000 nebo 200 000 nebo 1 000 000 knihovních dokumentů, bude pro tuto knihovnu platit od okamžiku, kdy se popsáním způsobem zvětšil její knihovní fond, lhůta odpovídající aktuálnímu počtu knihovních dokumentů ve fondu této knihovny.

Jako příklad nám opět poslouží naše Obecní knihovna Kotěhůlky, zapsaná Ministerstvem kultury do evidence knihoven 15. 10. 2009. Ve svém fondu měla 11 037 knihovních dokumentů, a tudíž by byla povinna provést první revizi svého knihovního fondu v pětileté lhůtě, tedy do 15. 10. 2014. V důsledku bohaté akviziční činnosti a po přijetí mnoha knih jako darů se její knihovní fond v červnu 2014 zvětšil na 103 257 knihovních dokumentů, které knihovna samozřejmě řádně zapsala do přírůstkového seznamu podle vyhlášky č. 88/2002 Sb. Co to znamená z hlediska termínů pro revize knihovního fondu: Obecní knihovna Kotěhůlky se „posune“ z režimu § 16 odst. 2 písm. a) knihovního zákona do režimu § 16 odst. 2 písm. b) knihovního zákona a lhůta pro provedení první revize knihovního fondu se jí tudíž prodlužuje z 5 na 10 let, takže tato knihovna bude muset provést první revizi svého knihovního fondu (jako celku) do 15. 10. 2019. Tento termín je však nejzazší, který knihovní zákon připouští: Obecní knihovně Kotěhůlky nic nebrání, aby provedla revizi svého knihovního fondu dříve než před termínem vyplývajícím z knihovního zákona.

Představme si ještě jinou knihovnu, která se nachází – z hlediska svého vzniku – v odlišné právní situaci. Městská knihovna Klenětín vznikla řekněme kdysi dávno, tedy jako knihovna existovala před nabytím účinnosti knihovního zákona (1. 1. 2002), poskytovala veřejné knihovnické a informační služby a do evidence knihoven byla Ministerstvem kultury zapsána řekněme 15. 10. 2002. Tato knihovna měla v roce 2002 ve svém fondu 186 321 knihovních dokumentů, platila tedy pro ni povinnost provést revizi knihovního fondu v termínu podle § 16 odst. 2 písm. b) knihovního zákona, čili do 1. 1. 2012. V důsledku své akviziční činnosti, byť třeba méně rozsáhlé nežli u Obecní knihovny Kotěhůlky, měla Městská knihovna Klenětín v říjnu 2011 ve svém fondu 201 896 knihovních dokumentů. Znamená to, že lhůta 10 let pro provedení revize knihovního fondu se „prodlužuje“ na 15 let, pro knihovnu bude platit § 16 odst. 2 písm. c) knihovního zákona a knihovna bude muset provést první revizi svého knihovního fondu nejpozději do 1. 1. 2017.

Mezi Obecní knihovnou Kotěhůlky a Městskou knihovnou Klenětín je z hlediska právního jeden zásadní rozdíl. Městská knihovna Klenětín je knihovnou ve smyslu knihovního zákona od 1. 1. 2002, byť byla do evidence knihoven Ministerstva kultury zapsána až v říjnu 2002, a od 1. 1. 2002 počítá lhůtu pro provedení první revize svého knihovního fondu – což vyplývá z přechodných ustanovení knihovního zákona. Městská knihovna Klenětín tak patří do první skupiny knihoven, jak jsme si ji vymezili v úvodu této části. Naproti tomu Obecní knihovna Kotěhůlky byla do evidence knihoven zapsána až dne 15. 10. 2009 a lhůtu pro první revizi svého fondu počítá od tohoto dne. Patří tedy do druhé skupiny knihoven: vznikla až poté, co knihovní zákon nabyl účinnosti.

Může také nastat opačná situace: taková, že knihovní fond určité knihovny se během lhůty, již knihovní zákon předepisuje pro jeho revizi, zmenší natolik, že pro knihovnu začne platit kratší lhůta pro provedení revize. Jinak řečeno: pokud má určitá knihovna stanovenou knihovním zákonem třeba desetiletou lhůtu pro revizi, a ke konci devátého roku této lhůty se objem knihovního fondu zmenší tak, že pro knihovnu začne platit pětiletá lhůta podle § 16 odst. 2 písm. a) knihovního zákona (kteroužto lhůtu ovšem knihovna v tomto případě, již z podstaty věci, nemůže dodržet), vzniká otázka, jak postupovat. Knihovní zákon tuto věc neřeší. S ohledem na smysl a účel revize knihovního fondu, totiž zjišťovat jeho stav v intervalech co možná nejkratších, lze naléhavě doporučit, aby v případě snížení počtu dokumentů knihovního fondu, v jehož důsledku pro knihovnu začne platit kratší zákonná lhůta pro revizi, byla provedena revize v co možná nejkratší době poté, co se knihovní fond dané knihovny takto zmenšil, či lépe řečeno: zredukoval.

Vraťme se pro příklad k naší Městské knihovně Klenětín a představme si, že depozitář této knihovny byl během povodní v létě 2013 zatopen a značná část knihovního fondu byla zničena. Knihovna by měla, jak jen to bude možné, provést mimořádnou revizi knihovního fondu. Při této revizi třeba zjistí, že namísto 201 896 má pouze 118 567 knihovních dokumentů. Důsledkem této skutečnosti bude, že knihovna nesplnila svoji povinnost provést revizi ve stanovené lhůtě: nežli mohla knihovna provést revizi v patnáctileté lhůtě, začala pro ni platit, jaksi „zpětně“, lhůta desetiletá. Tu ovšem Městská knihovna Klenětín splnit nemůže, neboť tato lhůta již pro ni uplynula. Nelze však předpokládat, že by za takové nesplnění lhůty, vzniklé v důsledku vyšší moci, mohla knihovna dostat pokutu podle § 19 odst. 2 knihovního zákona nebo že by mohla být knihovna dokonce vyškrtána z evidence knihoven.

Závěr, poděkování, jedna důležitá a jedna zbytečná poznámka

Tento článek si kladl za cíl vysvětlit ty nejpodstatnější právní aspekty revize knihovních fondů, přičemž jsme se zaměřili téměř výlučně na právní rozměr věci. Odborné otázky z oboru knihovnictví jsme ponechali stranou. Děkujeme všem, kteří se statečně prokousali až do samotného závěru tohoto článku, a dovolujeme si doufat, že alespoň trochu pomůže v práci všem knihovnám, jejich pracovníkům i jejich provozovatelům.

Zdůrazňujeme, že tento článek se týká revize knihovních fondů v knihovnách, které jsou evidované Ministerstvem kultury podle knihovního zákona. Nevztahuje se tedy třeba na tzv. zámecké knihovny v různých hradech, zámcích či jiných památkových objektech, neboť tyto zámecké knihovny nejsou evidovány ve smyslu knihovního zákona, a také se nevztahuje na knihovny, které sice třeba poskytují služby vymezené knihovním zákonem, avšak nejsou evidované Ministerstvem kultury.

A pro úplnost jedna zbytečná poznámka na závěr: neexistuje ani Městská knihovna Klenětín ani Obecní knihovna Kotěhůlky. Přesto nám v našich příkladech dobře posloužily.

JIŘÍ KLUSOŇ

*Odbor umění, literatury a knihoven
Ministerstva kultury*

Odborná knihovna Ministerstva financí

Odborná knihovna Ministerstva financí je od 1. 7. 2014 součástí oddělení Vzdělávání a informační podpora odboru Personálního. Knihovna vznikla sloučením knihovny Ministerstva financí a knihovny Výzkumného ústavu finanční a úvěrové soustavy v roce 1977. Počátky budování knihovního fondu sahají až do roku 1956. Pracoviště poskytuje informační podporu zejména v oblasti státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, státní pokladny, finančního trhu, platebního styku, poplatků, daní a cla, finančního hospodaření a kontroly, účetnictví, loterií, ochrany zahraničních investic, hospodaření s majetkem státu, cenové politiky a boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Odborná knihovna Ministerstva financí má statut veřejné knihovny. V příjemném historickém prostředí svým uživatelům nabízí 35 000 knih, 200 titulů periodik, informace na elektronických nosičích a přístupy do informačních databází. Ve fondu knihovny jsou například publikace mezinárodních finančních institucí, četné odborné daňové publikace a významnou specialitou jsou státní rozpočty a závěrečné účty, které jsou k dispozici od roku 1918. Z další produkce Ministerstva financí jsou to např. *Finanční zpravodaj*, *Cenový věstník*, *Finanční zprávy*, *Makroekonomická predikce*. Z poslední doby je to publikace určená širší veřejnosti – *Státní rozpočet 2014 v kostce*. Z historických dokumentů stojí za zmínku např. *Úřední list* – předchůdce sbírky zákonů, *Zpravodaj Ministerstva financí* a knihy věnované počátkům Ministerstva financí.

Online katalog a většina speciálních služeb je v současné době přístupná pouze z vnitřního intranetu resortu, který slouží kromě ministerstva rovněž finančním úřadům, finančním ředitelstvím a celním úřadům. Pokud se zaměstna-

nec resortu osobně zaregistruje v knihovně, může si následně rezervovat vybrané knihy přímo ze své kanceláře. Dvakrát týdně je knihovna otevřena též veřejnosti.

RESORT MINISTERSTVA FINANCÍ TVOŘÍ:

- Generální finanční ředitelství (daňová správa);
- Generální ředitelství cel (celní správa, bezpečnostní sbor);
- Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (organizační složka státu, která není správním úřadem);
- Kancelář finančního arbitra (organizační složka státu, která není správním úřadem);
- Státní tiskárna cenin (státní podnik).

Databáze FinLit a dokumentační bulletin Ministerstva financí

Oddělení Vzdělávání a informační podpory dlouhodobě buduje vlastní **dokumentační databázi odborných monografií a časopiseckých článků**. Jedná se o unikátní bibliografii vytvářenou pro potřeby resortu Ministerstva financí. V současné době obsahuje přibližně 100 000 záznamů z domácích i zahraničních pramenů, které pečlivě vybrali zkušení odborníci. Do databáze jsou zařazovány pouze nejvyšší kvality článků a monografií s přihlédnutím k potřebám zaměstnanců i k aktuálnímu vývoji v oblastech činnosti Ministerstva financí. Dbá

Vstup do čítárny

Čítárna

se rovněž, aby nebyly zahrnuty shodné texty publikované týměž autorem v různých pramenech. Jednotlivé záznamy jsou opatřeny anotací v českém jazyce a klíčovými slovy tezauru FinThes, jenž byl pro tyto účely vytvořen a je průběžně aktualizován.

Nejnovější přírůstky do databáze umožňují sledovat vývoj v dané oblasti a za tímto účelem jsou publikovány na vnitřním intranetu resortu jako přehledy nejnovějších článků a nových knih. Seřazeny do tematických bloků vycházejí 12krát ročně též tištěné v **dokumentačním bulletinu Ministerstva financí *Finanční a ekonomické informace***. Jeho pdf verze je průběžně publikována rovněž na vnějším webu Ministerstva financí. Od listopadu 2013 je do každého čísla zařazen přehledový článek k vybranému aktuálnímu tématu (jednotný bankovní dohled aneb počátky bankovní unie, daň z finančních transakcí, devizové intervence, kolotočové daňové úniky, zadlužení veřejných financí, finanční policie a daňová Kobra v zahraničí). Zájemce z řad veřejnosti je možné na požádání informovat o novém čísle dokumentačního bulletinu e-mailem, popř. zaslat jeho tištěnou verzi.

Odborné dotazy, rešerše, monitoringy

Knihovna také odpovídá na nejrůznější faktografické dotazy, které mohou všichni uživatelé pokládat e-mailem, telefonicky či prostřednictvím elektronického formuláře. Jednoduché dotazy jsou zodpovězeny ihned, v případě složitějšího zadání je zpracována rešerše. Mimo to zajišťují zaměstnanci knihovny pro resort kolem 69 pravidelných monitoringů čítajících 110 poddotazů na nejrůznější ekonomická témata z domácích i zahraničních zdrojů zpravodajského

i odborného charakteru, které jsou zasílány zádavatelům e-mailem nebo vystaveny na intranetových stránkách knihovny. Tuto službu využívá 57 % útvárů na ministerstvu. V případě zájmu se mohou zaměstnanci přihlásit k odběru stávajících monitoringů nebo požádat o zpracování nového podle konkrétního zadání.

Do studovny dochází odborná veřejnost, často studenti vysokých škol nebo i zaměstnanci resortu, kteří si doplňují vysokoškolské vzdělání. Knihovna disponuje řadou zdrojů z oblasti veřejných financí a daní, které nejsou ve vysokoškolských knihovnách ekonomického zaměření dostupné.

VYBRANÁ TÉMATA DOTAZŮ

- Státní závěrečné účty a státní rozpočty
- Srovnání daňových soustav v rámci EU
- Ekonomická diplomacie
- Exportní strategie vlády
- Podíl zemědělství na světovém HDP ve vybraných letech
- Cenné papíry (historie 1945–1948)
- Předpisy, na základě kterých byla provedena měnová reforma k 1. 7. 1953
- Mezinárodní pomoc při výběru daní
- Informace o daňových příjmech (členění na jednotlivé daně)
- Kolotočové daňové úniky
- Daňové ráje
- Daně pro fyzické osoby od roku 1980 do současnosti
- Stlhlání černého obchodu v roce 1947
- Překlady legislativy ČR z resortu MF do angličtiny
- Informace o Bohumilu Suchardovi, ministru financí v roce 1968 (pro Český rozhlas)
- Usnesení vlády a další dokumenty k majetkovému vyrovnání s volyňskými Čechy
- Elektronizace účetnictví, účetních a daňových dokladů v konkrétních členských zemích EU

DOTAZY – KURIOSITY

- Historie stenografické služby
- Státní znaky od r. 1918 do současnosti v barevném provedení
- Rok, kdy jela po Karlově mostě naposledy tramvaj
- Parník Primátor Ditrich 1908 – historie, fotografie
- Byl opravdu Adolf Hitler malíř pokojů?

Vydané dokumenty

Státní rozpočty jsou velice cenné a vyhledávané

Foto Jiří Machanský

Depozitář v prostorách bývalého kláštera

Moderně vybavené informační pracoviště je umístěno v bývalém areálu původního kláštera bosých karmelitánek a později Ústavu anglických panen. Tato skutečnost přivádí do prostoru knihovny čas od času zájemce o historii. Ing. Jaroslava Musilová z Odborné knihovny MF napsala v roce 2013 čtivou publikaci *Z historie budov Ministerstva financí*. Publikace byla přeložena do několika světových jazyků a je s oblibou využívána pro propagaci ministerstva, např. při mezinárodních akcích a podobně.

Před několika lety byly v prostorách knihovny zcela náhodně objeveny a zpřístupněny dvě menší zazděné místnosti, o nichž se do té doby nevědělo. Na stopu nás přivedl kuriózní dotaz na existenci tzv. andělských schodů. Andělské schody se nenašly, ale zato má knihovna dva

nové depozitáře a nečekaný výhled přímo do hlavní lodi kostela sv. Josefa.

Oddělení, jehož je knihovna součástí, má též kontrolní funkci vydavatelské činnosti Ministerstva financí. Útvary ministerstva, pokud vydá-

VYBRANÉ INFORMAČNÍ ZDROJE V ODBORNÉ KNIHOVNĚ MF:

- FinLit (vlastní bibliografická databáze odborných domácích i zahraničních článků vytvářená pro potřeby Ministerstva financí a jeho resortu);
- Aktivní noviny (vlastní databáze plných textů českých novin a časopisů, prepisů zpravodajských a publicistických rozhlasových a televizních pořadů získávaných od komerčních firem, je vytvářena na MF a na její tvorbě se oddělení podílí);
- IBFD (soubor daňových databází, srovnávání daňových soustav jednotlivých zemí, překlady daňových zákonů různých zemí do angličtiny apod.);
- OLIS (databáze OECD);
- DSI statistická kompendia;
- ProQuest (největší databáze zahraničních článků z oblasti společenských a humanitních věd);
- Databanka ČTK;
- ASPI;
- Beck;
- Databanka Judikatury;
- EPIS (mezinárodní databáze pro aproximaci práva);
- eIFRS (mezinárodní účetní standardy).

vají periodický tisk nebo neperiodickou publikaci, mají povinnost to oddělení Vzdělávání a informační podpory ohlásit a předat mu příslušný počet publikací pro odevzdání povinných výtisků. Oddělení zajišťuje agendu překladů pro celé Ministerstvo financí (drobné překlady vlastními silami, většinu překladů dodavatelsky).

Elektronické zdroje

Knihovna disponuje přístupy do řady elektronických zdrojů a databází, mezi nimiž jsou i unikátní zdroje z oblasti veřejných financí, daní a cel. Některé licence umožňují vyhledávat a stahovat plné texty fyzickým návštěvníkům knihovny, jiné pouze zaměstnancům resortu. Knihovna ale může ve většině databází vyhledávat faktografické údaje, které lze zájemcům z řad veřejnosti na dotaz sdělit.

Pro potřeby zaměstnanců resortu MF lze doporučit zejména sektorové analýzy, které podrobně hodnotí postavení a aktuální stav jednotlivých segmentů v rámci české ekonomiky. Analýzy rovněž obsahují vývoj finančních

poměrových ukazatelů sektoru, potažmo jednotlivých firem. Plné texty jsou vystavovány na vnitřních intranetových stránkách resortu.

S případnými dotazy je možné se obracet na zaměstnance Odborné knihovny Ministerstva financí. Každý má možnost stát se pravidelným čtenářem nebo využít jednorázově nabízených služeb.

JIŘÍ BENDA ✉ jiri.benda@mfc.cz

ALENA SAHÁNKOVÁ ✉ alena.sahankova@mfc.cz

Kontakt:

Odborná knihovna Ministerstva financí
Letenská 15
118 10 Praha 1
Tel.: 257 042 588, 257 042 182
e-mail: knihovna@mfc.cz

Výpůjční doba knihovny

Pondělí a středa	9.00–12.00, 13.00–16.00
Úterý a pátek	9.00–12.00, 13.00–15.00
Čtvrtek	9.00–12.00

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

ZUZANA KULICHOVÁ

✉ region@knihovnalitomerice.cz

Místní knihovna ve Vědomicích

Vědomice jsou obcí s 850 obyvateli, která leží na pravém břehu Labe nedaleko města Roudnice nad Labem. K občanské vybavenosti patří i místní knihovna. Její založení je datováno do roku 1941. Za okupace byly německou cenzurou mnohé knihy zničeny, po 2. světové válce však knihovna začala znovu fungovat a v roce 1958 již čítala 1500 svazků. V roce 1985 byl postaven nový obecní úřad, kam byla knihovna přestěhována. V roce 2007 následovalo další stěhování – tentokrát z prvního poschodí do přízemí. V knihovně bylo nainstalováno umyvadlo a v další fázi pak byla propojena s malou tělocvičnou a sociálním zařízením. Poslední úpravou bylo vybavení kuchyňskou linkou a úložnými prostory pro uskladnění výtvarného materiálu. Tím byl dokončen

Pracovní místa s tabulí

multifunkční prostor, který je vhodný i k pořádání kulturních akcí.

V roce 2007 na místo knihovnice nastoupila Ing. Iva Fořtová, která dokončila retrokonverzi knihovního fondu a začala výpůjční činnost pro-

Knihovna je místem pro všechny generace

Foto archiv knihovny

vádět v AKS Clavius REKS. Pustila se do organizování různých kulturních a výtvarných akcí pro občany obce. Již v roce 2009 bylo knihovně uděleno Čestné uznání za širokou nabídku aktivit pro děti i dospělé a hledání netradičních způsobů spolupráce v obci.

Co to konkrétně znamená? Pravidelné výtvarné dílny pro děti i dospělé, od roku 2008 každoroční Noc s Andersenem – při prvním ročníku byl zasazen strom Pohádkovník, dále Dětský den, Slet čarodějnic vědomických, na podzim Uspávání vědomických broučků s lampionovým průvodem, vánoční a velikonoční výstavy výrobků.

V roce 2009 v knihovně také zahájila provoz kavárnička *U skřítky Knihovnička*, kde se pravidelně každé pondělí scházejí u kávy ženy z obce. Půjčují si knihy a časopisy, vyměňují si recepty, ochutnávají navzájem své kulinářské výtvary. Tak vznikly i čtyři kalendáře s recepty – *Moučnickový, Knedlíkový, Masičkový* a (zatím) poslední, na rok 2014, obsahoval recepty na zpracování výpěstků ze zahrady.

Pro seniory pořádá I. Fořtová školení, jak pracovat s počítačem a internetem. Letos požádala o zařazení do projektu Nadačního fondu manželů Livia a Václava Klausových *Senioři komunikují*. Podařilo se a v květnu proběhl kurz pro deset seniorů.

V letních měsících probíhá v knihovně „přívěsnický“ tábor pro děti, tzv. *Žabí tábor*. Děti se v knihovně scházejí ráno v osm hodin, celý den se věnují různým aktivitám venku i uvnitř. Součástí programu je i vaření, výtvarné dílny, hudební produkce, čtení a sportování. Po celé léto také fungují zvláštní letní průkazky, kdy děti dostávají za každou přečtenou knihu žabičku a na konci léta je vyhlášen *Čtenář léta*, který je odměněn diplomem a tričkem.

Letos se knihovna zapojila do hry *Lovci perel*. Ovšem s přizpůsobenými pravidly. Za každou přečtenou knihu dostane čtenář perlu. Přečtení knihy potvrzují rodiče v Zápisníku perlorodek a navíc je každá přečtená kniha oceněna knihovnickými tolarčky, které si děti promění za dárky při slavnostní akci v *Den pro dětskou knihu*.

Od roku 2006 probíhá v obci každoročně soutěž *Okno do ulice*, kde jsou hodnoceny nejhezčí květiny v oknech domů. Další fotosoutěže jsou také tematicky zaměřené – proběhla výstava fotografií hub nebo fotografií z dovolené (kde nejdále se čtou *Vědomické noviny*).

Dvakrát ročně navštěvují knihovnu děti z místní mateřské školy. Seznámí se se skřítkem Knihovničkem a s tím, jak to v knihovně chodí. Prohlédnou si i starý mlýnek na pohádky, který paní knihovnice používá při dalších akcích. Například v týdně čtení, kdy se na akci *Od pondělí do pátku, posloucháme pohádku* scházejí děti k poslechu večerní pohádky.

V roce 2011 získala Místní knihovna ve Vědomicích Diplom za vzorné vedení obecní knihovny v rámci soutěže Vesnice roku v Ústeckém kraji. Je to pocta nejen nadstandartní činnosti paní knihovnice, ale i panu starostovi Václavu Tyloví, který má ke knihovně velmi vřelý vztah a podporuje všechny její aktivity.

I do budoucna má knihovna velké plány. Chystá se rekonstrukce osvětlení, obnova potahů na židlích (při výtvarných dílnách dvakrát v týdnu dostávají zabrat), úprava prostoru kolem Pohádkovníku a vybudování venkovního posezení před knihovnou. Iva Fořtová velmi hezky zpracovala i webové stránky knihovny se zajímavými odkazy, které pravidelně aktualizuje. Pokud se tedy chcete o činnosti knihovny dozvědět něco více (a že to stojí za to!), zde je adresa: <http://www.knihovnavedomice.cz/>.

Noc komety

Jméno italského básníka **Dina Campany** (1885 až 1932) u nás zná pravděpodobně málokdo. Jméno současného italského spisovatele **Sebastiana Vassalliho** (1941) už bude asi znát více čtenářů. Co mají tato dvě jména společného? Vassalliho románový životopis *Noc komety* z roku 1984 je věnován právě osobnosti Dina Campany. Campana vydal za svého krátkého života jen jedinou knihu *Orfické zpěvy* (1914), sbírku básní a básní v próze. Na Campanovu osobu se už za jeho života – a ještě více po smrti – na-

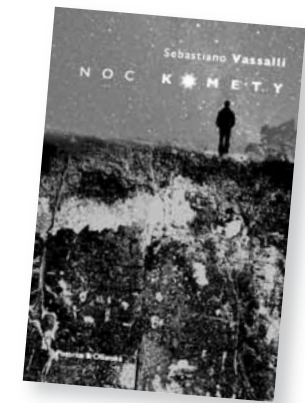

Dina Campanu provází pověst šíleného básníka, „blázna“, který se jako blázen narodil a jako „blázen“ i napsal své nerozměrné dílo. Ale „nikdy se nikdo nestal velkým básníkem jen proto, že byl blázen; a nikdo se nikdy nestal bláznem jen proto, že byl velkým básníkem,“ ...

nesla řada legend, mýtů, polopравd a přehnaných tvrzení. Jeho tvorba nebyla ve své době pochopena, literární kruhy ho nepřijaly, ještě více trpěl v osobním životě. Doceněn byl až později, když bylo rozpoznáno, že ve svých textech předjímal hermetickou poezii. Sám byl ovlivněn italskou poezií soumraku, francouzskou avantgardou a dílem Friedricha Nietzscheho.

Vassalliho román *Noc komety* (vydalo nakladatelství Pistorius & Olšanská v květnu 2014) je už pátou autorovou knihou v češtině, a to po románech *Zlato světa* (Odeon 1996), *Labuť* (Odeon 2000), *Nespočet* (Paseka 2003) a *Archeologie přítomnosti* (Paseka / Pistorius & Olšanská 2006); všechny přeložila Kateřina Vinšová. Vassalli psal ve svých počátcích neo-

avantgardní poezii a experimentální texty ve znamení programu Skupiny 63, ale od přelomu 70. a 80. let se soustředil na realistické „lidské příběhy“, ať už se odehrávají v hlubší minulosti

(*Nespočet* o tajemném světě Etrusků, *Labuť* o jihoitalské mafii na sklonku 19. století, vrcholný román *Chiméra* – do češtiny zatím bohužel nepřeložený –, oceněný cenou Strega, se odehrává na počátku 17. století, nebo u nás také též nevydaná novela *Duchcov – Casanova v Čechách* už svým názvem napovídá, o kom vypráví), v nedávné době či současnosti (*Zlato světa* zachycuje postfašistické období v Itálii, *Archeologie přítomnosti* je hořkou bilancí života „osmašedesátníků“) nebo dokonce v budoucnosti (román

3012 je orwellovskou vizí světa po roce 3000). Doufejme, že se ještě dočkáme překladů některých dalších děl tohoto spisovatele, který dnes patří k nejlepším italským prozaikům.

Dílo Dina Campany u nás známe z výboru *Šílený Orfeus* (Mladá fronta 1968; Květy poezie, sv. 85), který obsahuje prakticky kompletní *Orfické zpěvy* a výbor z dalších textů z pozůstalosti; z italských originálů je vybral, přeložil a doslov napsal Jan Vladislav. Četné citáty z Campanova díla v *Noci komety* jsou nově přeloženy Kateřinou Vinšovou (próza) a Jiřím Pelánem (básně).

V *Noci komety* si Vassalli, který se posléze zabýval Campanovým dílem i jako editor a komentátor, vytkl za cíl uvést na pravou míru řadu mýtů, které jsou s italským prokletým básní-

kem spojovány; *Noc komety* proto dodnes budí pozornost čtenářů i kritiky. Je to velmi zdařilé dílo, výborně napsaný, čtivý románový životopis, který čtenáře nezatěžuje poznámkovým aparátem či bibliografií (ačkoli se zde bohatě cituje z Campanovy tvorby či korespondence, stejně jako ze vzpomínek jeho příbuzných, přátel, životopisců či lékařů a z dalších dokumentů). Vassalli také nezastírá, že si řadu situací z Campanova života, o nichž se nezachovalo dostatečné množství fakt či svědectví nebo dokonce vůbec nic, musel zrekonstruovat s pomocí své spisovatelské fantazie, prostě si je musel domyslet a představit, aniž by se ale pouštěl do přehnaných spekulací. Nejen kvůli tomu, ale především kvůli barvitým, tragickým osudům Dina Campany je tak jeho kniha prostá suchopárnosti literárních biografii či monografií, ale má živost skutečného románu. Vassalli je prostě výborný spisovatel, jak o tom svědčí i další jeho romány. Neméně podstatné pak také je, že zájemce o někdy dost těžko proniknutelnou Campanovu poezii jí díky Vassallimu knize porozumí mnohem lépe (což mohou potvrdit z vlastní zkušenosti, neboť jsem český výbor z Campany četl bezprostředně před Vassallimu knihou).

Dina Campanu provází pověst šíleného básníka, „blázná“, který se jako blázen narodil a jako „blázen“ i napsal své nerozměrné dílo. Ale „nikdy se nikdo nestal velkým básníkem jen proto, že byl blázen; a nikdo se nikdy nestal bláznem jen proto, že byl velkým básníkem,“ píše Vassalli v textu *Vánoce v Marradi – Poslední Vánoce Dina Campany*, který je připojen k vydání *Noci komety* z roku 2010, z něhož byl pořízen i český překlad; Vassalli v textu popisuje vznik své knihy a uvádí na pravou míru několik chyb a omylů, jichž se v knize dopustil. Vassalli nikdy „neuvěřil báchorce o básníku bláznovi“; usmívá se nad „romantickým spojováním génia se šílenstvím“. Přesvědčivě dokládá, že Campana se narodil a vyrůstal jako zdravý jedinec, který však postupně trpěl svou odlišností, pověstí „blázná“, která se kolem něj v rodném Marradi vytvořila, i pronásledováním ze strany marradských spoluobčanů. Především však trpěl rodinným prostředím. Otec byl učitel, středem rodiny ale byla matka Fanny, která Dina odvrhla a začala ho neshánět, když se jí

narodil druhý syn Manlio. A marně se Dina zastával otec, který chtěl ale zároveň udržet své manželství a vyhovět Fanny, jež se chtěla Dina zbavit a obviňovala ho, že je blázen a že mu není pomoci. „Manželé Campanovi učiní tři pokusy zbavit se staršího syna,“ píše Vassalli. „Prvním je vojenská kariéra (...); druhým je internace natrvalo v psychiatrické léčebně; a třetím cesta do Argentiny se speciálním cestovním pasem platným jen na cestu tam.“ Je třeba říci, že legendu kolem své osoby přizpůsobil ale i sám Campana, především tím, co vyprávěl psychiatrovi Parianimu, když byl v roce 1918 již natrvalo umístěn v psychiatrické léčebně poté, co se u něj nakonec opravdu projevila duševní porucha. V rozhovorech s Parianim Campana přeháněl, nadsazoval či naopak zatajoval různé skutečnosti ze svého života. A „příběh o básníku bláznovi, ať je pravdivý, nebo ne, se líbí. Přitahuje. (...) je mnohem zábavnější než chudák pronásledovaný osudem a svou rodinou,“ píše Vassalli. Campana měl ve svém životě smůlu; nejen na matku a poněkud slabého otce, který se ho přesto všemožně zastával a podporoval ho, ale i na prostředí, v němž vyrůstal, na jistou nevyrovnanost a nejistotu pramenící z toho, jak byl od dětství odvrhován matkou a osočován, že je blázen; jak si citlivá dětská a později dospívající duše může s něčím takovým poradit? A přitom Campana nebyl špatný student. Vojenská kariéra nedopadla dobře, ale už to, že byl vůbec přijat na Vojenskou akademii v Modeně, je důkaz, že nemohl být schizofrenik či „předčasně dementní“, jak se tehdy říkalo a psalo v chorobopisech, protože by ho prostě na Akademii nepřijali. Ani studia chemie v Bologni nedokončil. Ani pobyt v Argentině, kam Campana opravdu odjel, nic nevyřešil. Měl smůlu: rád se toulal, utíkal z domova, snil, ale často byl zatčen a strávil hodiny či den na policii. Byl ostýchavý před ženami. V Marradi byl za obecního blázná. Nevěděl, co se sebou počít, jak se uživit, co dělat, zda má být umělcem (malířem či básníkem?). Ale kolik takových nejistých mladých lidí po světě běhalo, běhá a bude běhat, a proto musí být považováni za blázný?

Už jen peripetie kolem vydání *Orfických zpěvů* v roce 1914 jsou přímo dobrodružné, stejně jako je zajímavé ličení literárních kruhů ve Flo-

rencii té doby. Campana šel proti proudu jak ve své tvorbě, tak ve vztahu k literárním veličinám a časopisům, a to mu nemohlo být odpuštěno. Byl chudý, toulal se, vypadal jako pobuda, šílenec či anarchista, byl výbušný (i v milostném vztahu se spisovatelkou Sibillou Aleramovou, který trval od srpna 1916 do ledna 1917 – „krátký román plný bezuzdného sexu a bití“), vedl divné řeči... A se vši pravděpodobností pocházejí jeho potíže z onemocnění syfilidou. Komu by se taková skutečnost hodila? Je lepší

vymyslet si legendu... Posledních 14 let svého života strávil Dino v psychiatrických léčebnách, kde také v 46 letech zemřel. Bylo mu tam prý dobře...

Myslím, že ve čtenáři se po dočtení knihy (alespoň mně se to tak stalo) rozhostí smutek nad jedním lidským osudem a nad tím, jak urputně přetrvávají legendy, silnější a atraktivnější než většinou daleko prostší skutečnost.

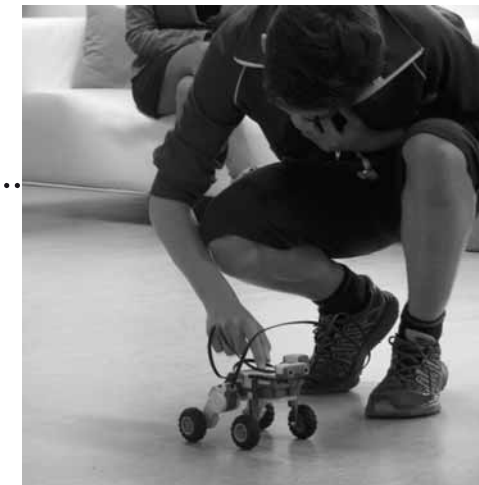
MILAN VALDEN

INSPIRACE Z KNIHOVEN

Robotické safari

Po linoleu se s tichým vrčením žene podivné stvoření – samý kablík, trčící rameno a senzor. Kolečka se točí, blikající monitor na zádech dává tušit, že v elektronickém mozečku tvořá se cosi odehrává. Těsně předtím, než by měl robůtek narazit do stěny, mění směr a v elegantním oblouku se vyhýbá neodvratné havárii... jen aby se zpět střetl s nohou promítacího plátna a poroučel se k zemi. Skupina dětí přesto jásá, dvě děvčata se ujmou péče o nešťastného robota a sbírají odlámané součástky. Příští model jejich samohybu bude už určitě vydařenější.

Lego Mindstorms, tak se jmenuje stavebnice, kterou do vítkovické pobočky Knihovny města Ostravy přinesli doktorandi z Vysoké školy báňské. Navzdory značce Lego ovšem nejde o pouhou skládačku s barevnými pajduláky. Každá stavebnice obsahuje stovky drobných součástek, ale hlavně takzvanou inteligentní cihlu – centrální jednotku, která se dá naprogramovat k různému typu chování. Aby to celé fungovalo, nesmí chybět soustava senzorů. Některé reagují na hluk, jiné na dotyk či světlo. Pokud si tedy alespoň trochu rozumíte s počítačem, můžete si doslova na koleně vyrobit robotického mazlíčka, který vás bude následovat po pokoji, vyhne se překážkám, odliš od sebe různobarevné objekty... Meze určuje jen vaše představivost a samozřejmě šikovnost. Jakkoli dobře naprogramovaný robot je na-

konec k ničemu, když z něj během jízdy opadávají kousky a neudrží rovnováhu.

Studenti Střední technické a dopravní školy z Ostravy-Vítkovic se snažili seč mohli, nad několika krabicemi s legem strávit dobrou hodinu, přesto někteří roboti připomínali spíše frankensteinovská monstra, která se po zapojení chvíli zimničtě chvěla na podlaze, než se raději s úlevou rozpadla. Inu, cvičení dělá mistra. Podle reakcí většiny studentů i učitelů by podobná stavebnice zcela jistě našla uplatnění třeba v počítačové učebně, zatím však musely děti vzít zavděk touto jedinečnou příležitostí. Díky spolupráci knihovny s VŠB se jim snad nenaskytla naposledy.

Teď už ale nerušte – podlaha se doslova hemží elektronickými šváby – ten můj se právě rozhodl vyzkoušet variantu robotického suma a vypadá to, že vyhrává!

Text a foto PETR SCHINK

Rekonstrukce Obecní knihovny v Mrákotíně

Foto Jana Hamplová

Obecní knihovna v Mrákotíně na Vysočině se po letech stagnace vyloupila do krásy. Zůstala sice ve stejných prostorách jako dříve, ale celý objekt prošel generální rekonstrukcí z peněz evropských fondů. Za téměř 7 000 000 Kč se podařilo opravit budovu obecního úřadu, ve které sídlí nejen knihovna, ale i přilehlá klubovna a sál na pořádání různých kulturních a společenských akcí. Objekt ve vlastnictví obce byl po opravě nově vybaven nábytkem a částečně i počítačovou technikou.

Fond knihovny prošel důkladnou aktualizací a revizí. Knihy byly zapsány do automatizovaného knihovního systému, byly nově označeny a obaleny. V rámci dotačního programu VISK 3 získala obec grant na nový počítač a kvalitnější připojení k internetu, aby knihovna mohla rozšířit služby uživatelům. Samozřejmostí je doplňování nabídky knih z výměnných fondů Městské knihovny Chrudim, která je pověřena knihovnou, i další

spolupráce s okresní metodičkou. Vše by se ale neobešlo bez nadšení a úsilí knihovnice, studentky a jejích pomocníků. Kromě půjčování knih začali pořádat různé akce, výstavy a tvořivé dílny ve spolupráci s dalšími organizacemi a spolky v obci. A nejen to – pozvali své spoluobčany a vyrazili s nimi i mimo knihovnu. Na pěším pochodu se vydali například za dějinami „Děblový bible“ (Codex gigas vznikl totiž v nedalekých Podlažích).

Obecní knihovna v Mrákotíně se stává komunitním centrem v tom nejlepší smyslu. Práce s dětmi, programy pro všechny věkové kategorie i dobrá spolupráce s obecním úřadem a zájmovými spolky už přinášejí výsledky. I když knihovna obnovila činnost teprve nedávno, vložené úsilí se začíná vyplácet nejen v počtu nových čtenářů, ale i tím, že se kolem knihovny neformálně soustřeďuje kulturní život obce. **HANA MAZUROVÁ**

Celostátní knihovnická konference **LIB CON CZ**, kterou pořádá Městská knihovna Hostovice **31. 10. 2014**, nabídne pohled na nové trendy, metody a nástroje knihoven budoucnosti. Její první ročník je věnován zejména novým perspektivám českého knihovnictví a informační společnosti. V průběhu konference bude knihovnictví nahlíženo například v souvislostech kompetitive inteligence, vědeckých informací 21. století, využívání toku dat z prostředí sociálních médií, ale rovněž v kontextu nových právních rámců.

Konference je vedle knihovníků a informačních pracovníků určena rovněž pro zaměstnance z kulturních odborů měst, školství, krajské správy, rešeršéry, referenční pracovníky, ale i vedoucí pracovníky výzkumných a technologických firem. Více informací na <http://www.mksh.cz/lib-con-cz/>.

Před 110 lety, 2. 10. 1904, se narodil britský spisovatel **Graham Greene** († 1991). Psal romány, povídky, eseje, divadelní hry, filmové scénáře i literární a filmové kritiky; pracoval jako novinář, byl i zaměstnancem ministerstva zahraničí a agentem britské tajné služby. Jeho díla kombinují epiku s morálními a náboženskými otázkami z neortodoxně katolické perspektivy. Greene často kritizoval poměry ve východním bloku, podporoval Chartu 77. Své dílo rozlišoval na romány vážné a zábavné. Vedle mnoha esejů, článků, kritik, divadelních her a dalších je autorem 26 románů a asi 15 povídkových souborů. Do češtiny byla přeložena většina jeho románů, z nichž jmenujme alespoň tyto: *Jsem Angličan*, *Brightonský špalek*, *Moc a sláva*, *Tajný kurýr*, *Ministerstvo strachu*, *Jádro věci*, *Konec dobrodružství*, *Tichý Američan*, *Náš člověk v Havaně*, *Vyhaslý případ*, *Cesty s tetičkou*, *Honórární konzul*, *Lidský faktor*, *Doktor Fišer ze Ženevy aneb Večírek s třaskavinou*, *Monsignor Quijote*, *Desátý muž* a další.

Před 95 lety, 5. 10. 1919, se narodil slovenský spisovatel a překladatel **Vojtěch Zamarovský** († 2006), jeden ze zakladatelů žánru literatury faktu v Československu, autor knih *Za sedmi divy světa*, *Objevení Tróje*, *Bohové a hrdinové antických bájí*, *Bohové a králové starého Egypta*, *Dějiny psané Římem* a mnoha dalších.

Před 200 lety, 15. 10. 1814, se narodil **Michail Jurjevič Lermontov** († 1841), ruský romantický básník, prozaik a dramatik, autor poémy *Démon*, románu v novelách *Hrdina naší doby* či dramatu *Maškaráda*.

Před 170 lety, 15. 10. 1844, se narodil německý filozof a spisovatel **Friedrich Nietzsche** († 1900). Jeho díla mají vysokou estetickou hodnotu a literární úroveň; psal většinou náročnou formou vytříbených aforismů. Dodnes je jeho dílo předmětem polemik a diskusí. Nietzsche je pokládán za jednoho z nejvlivnějších filozofů druhé poloviny 19. století, za svého života se však ocenění nedočkal a jeho vlastní osud byl velmi tragický: v roce 1889 se Nietzsche nervově zhroutil a zbytek života strávil v ústavech v Basileji a ve Výmaru, kde také po několika infarktech zemřel na zápal plic. Nietzsche je autorem rozsáhlého díla; většina jeho spisů byla přeložena i do češtiny: *Dionýské dithyramby a jiné básně*, *Zrození tragédie z ducha hudby*, *Nečasové*

úvahy, *Lidské, příliš lidské*, *Ranní červánky*, *Radostná věda*, *Tak pravil Zarathustra*, *Mimo dobro a zlo*, *Genealogie morálky*, *Případ Wagner*, *Nietzsche kontra Wagner*, *Soumrak model*, *Ecce homo*, *My filologové*, *Antikrist* a další.

Před 160 lety, 16. 10. 1854, se narodil

Oscar Wilde († 1900), anglický dramatik, básník, prozaik a esejista irského původu, autor románu *Obraz Doriana Graye* či divadelních her *Salome*, *Vějíř lady Windermereové*, *Bezvýznamná žena*, *Ideální manžel* a *Jak je důležité mít Filipa*.

Před 115 lety, 19. 10. 1899, se narodil guatemalský prozaik a básník **Miguel Ángel Asturias** († 1974), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1967), autor románů *Pan prezident a Kukuříční lidé*; česky dále vyšel soubor povídek *Víkend v Guatemale* a výbor z básní *Hádnání z vlastní ruky*.

Před 160 lety, 20. 10. 1854, se narodil francouzský básník **Jean Arthur Rimbaud** († 1891), jeden z nejvýznamnějších tzv. prokletých básníků; psát přestal už v 19 letech, po rozchodu se svým přítelem a milencem Paulem Verlainem, který ho po hádce postřelil; vstoupil do koloniálního vojska a po dezerci cestoval po Africe a jinde; z jeho díla si připomeňme *Opilý koráb*, *Sezóna v pekle*, *Iluminace* a další.

Před 95 lety, 22. 10. 1919, se narodila britská spisovatelka **Doris Lessingová** († 2013), nejstarší nositelka Nobelovy ceny za literaturu (2007), autorka románů *Tráva zpívá*, *Zlatý zápisník* (česky zatím nevyšel) či *Puklina* a mnoha novel a povídek (*Mravenišťe*, *Africké povídky*, *Muž a dvě ženy* a další).

Před 85 lety, 30. 10. 1929, se narodil **Radoslav Nenadál**, český autor ironických a satirických próz (*Rakvářova dcera a jiné prózy*, *Dušinky*, *Škorpion*, *Gaudeamus*, *Tudy chodil K.*, *Zahrada*, *O lidech a splicích*, *Tutka*, *Vzhůru ke dnu*, *Ó, jak jsme jiné*, *Nebaví*, *My tě zazdíme*, *Aido* aj.) a vynikající překladatel z angličtiny – přeložil např. *Sophiinu volbu* a další romány Williama Styrona, *Tichou dohodu* Elii Kazana či *Svět podle Garpa* Johna Irvinga.

Před 65 lety, 30. 10. 1949, se narodil český spisovatel **Michal Ajvaz**, autor románů a novel *Druhé město*, *Tyrkysový orel*, *Prázdné ulice* (Cena Jaroslava Seiferta 2005), *Cesta na jih* či *Lucemburská zahrada* (Magnesia Litera – kniha roku 2012), básní v knize *Vražda v hotelu Intercontinental* či povídek *Návrat starého varana*, mnoha esejů a dalších knih.

Personální situace ve školních knihovnách ve Švédsku

Podle školského zákona (§ 36) ze dne 22. června 2010, který vešel v platnost v červnu 2011, musí mít každý žák ve Švédsku přístup ke školní knihovně. Přínosný zákon, ale bohužel neříká vůbec nic o personálu, velikosti a obsahu knihoven. Takže máme ve Švédsku školy, které mají báječnou knihovnu s jedním nebo dvěma knihovníky a několika asistenty, a naopak školy se stejným počtem žáků, které mají vyhrazen jeden ružek ve školní jídelně s třemi poličkami s několika knihami, kterému se říká školní knihovna.

Nedá se ani říci, že by soukromé školy (které existují od roku 1992) byly, co se týče přístupu žáků ke kvalifikovaným službám knihovny, horší nebo lepší než komunální školy.

Existuje sice statistika, kterou má na starosti Královská knihovna, ale protože všechny příslušné dotazníky se vždy nejprve dostanou k ředitelům škol, je velice nedokonalá a ne úplně důvěryhodná. Ředitelé škol totiž dost často nepovažují knihovnu za tolik důležitou, aby o ní a o personálu v knihovně měli dost informací, a proto dotazník vyplňuje sekretářka, která samozřejmě nemá znalosti o školní knihovně o nic lepší. Přesto uvádím několik údajů, které se zakládají na kvalifikovaných předpokladech specialistů z Královské knihovny:

Celkem 71 % škol má školní knihovnu, ale pouze 57 % má knihovnu, ve které pracují kvalifikovaní knihovníci.

Pouze 20 % školních knihoven má otevřeno více než 20 hodin v týdnu.

Takže pouze jeden ze tří žáků ve švédských školách má přístup ke knihovně, která: má katalog v digitální podobě a která leží ve školní lokalitě, má kvalifikovaný personál a otevřeno alespoň 20 hodin týdně, obsahuje alespoň 1000 médií.

Mnoho škol bez knihoven slibuje, že už brzy knihovnu zařídí a zaměstnají kvalifikovaného knihovníka (měly na to už dva roky a zatím se moc nezměnilo). Okolo 25 % školních knihoven je integrováno s veřejnými knihovnami, takže žáci mají přístup ke většímu množství fondů a také k odbornému personálu. Celkem 19 % školních knihoven se dělí o knihovnu s několika školami. Tyto školní knihovny mají zpravidla školený personál.

Více než 150 000 studentů má pouze přístup ke knihovnám bez personálu, které se otevrou jen pro jednotlivé třídy. Více než 230 000 studentů má přístup ke stále otevřené knihovně ovšem bez školeného personálu. V těchto knihovnách pracují zpravidla učitelé, kteří fungují spíše jako dozor.

Přes to všechno můžeme říci, že téměř všechna gymnázia (od 10. do 12. třídy) mají knihovny a v nich jsou zaměstnání převážně školení knihovníci. Vzdělání knihovníků probíhá v Uppsale, Lundu, Borasu, Växjö a v Umea. Pokud se někdo chce specializovat na školní knihovny, má možnost volit samostatné kurzy pro školní knihovníky v rámci magisterského studijního programu. Při těchto univerzitách existují také nástavbové kurzy pro učitele.

Na základních školách je situace trochu jiná, většina knihovníků jsou učitelé, kteří mají na starosti knihovnu buď na půl, nebo na celý úvazek. Poměrně hodně z nich má právě nástavbové kurzy na univerzitách. Toto vzdělání jim často umožňuje škola.

Hodně škol dostává speciální dotace na nákup počítačů pro každého žáka (hlavně gymnázia), ale i při základní a předškolní docházce mají děti ve Švédsku velice dobrý přístup k počítačům. Zde je úloha knihovny významná, protože učitelé jsou často soustředěni jen na svůj obor a na všeobecné ICT vzdělání. Proto nemají čas na kontrolu věrohodných publikovaných zdrojů. Školní knihovna s adekvátně vzdělaným knihovníkem je obrovskou pomocí a může výrazně zlepšit výsledky žáků, které bohužel ve Švédsku za posledních let, podle mezinárodních výzkumů, výrazně poklesly.

Švédsko potřebuje více školních knihoven a kvalifikovaných školních knihovníků.

Norsko se stane první zemí na světě, kde bude do roku 2018 digitalizováno celé národní literární dědictví. Digitální knižní fondy jsou mnohem více než jen sbírka digitálních verzí tištěných textů, mohou být předmětem pro systematické a automatizované analýzy. Národní knihovna Norska vyvíjí systém vyhledávání ve svých velkých digitalizovaných sbírkách. Tato služba může významně přispět k novým poznatkům v mnoha oblastech výzkumu, a to nejen na národní úrovni, ale i v mezinárodním měřítku. Národní knihovna digitalizuje více než deset let a tato obrovská investice by měla relativně omezený význam, kdyby nebyla spojena s investicemi ke zpřístupnění těchto dokumentů, což je umožněno díky inovativnímu využívání institutu rozšířených kolektivních licenčních smluv. Národní knihovna uzavřela dohodu s norskou autorskou organizací Kopinor. Z důvodu ochrany autorských práv bude využití digitalizovaných dokumentů omezeno pouze na norské IP adresy, ale v zásadě může být rozšířeno i na další země, jejichž legislativa umožňuje použití rozšířených kolektivních licenčních smluv. Kvalita digitálních textů a metadat částečně určuje pokročilost a přesnost vyhledávání a analýzy. Jak ukázal příklad Google Books, metadata jsou rozhodujícím faktorem. Franco Moretti, profesor literatury na Stanford University, srovnává možnosti kvantitativní metody analýzy digitalizovaných dokumentů s výnosem dalekohledu: „Najednou se obrovské množství hmoty stává viditelným.“

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 47, No. 2/2014, s. 19–21)

Díky projektu Onleihe Oberlausitz půjčují od letošního roku německé knihovny v Horní Lužici elektronické knihy. Realizace tohoto projektu byla velmi náročná – zapojilo se do něj dvanáct knihoven různé velikosti a různých zřizovatelů na rozsáhlém území. V každé knihovně byly jiné softwarové podmínky, musela být zajištěna odborná příprava zaměstnanců a eliminovány jejich předsudky vůči půjčování e-knih. V rámci projektu bylo řešeno i regionální public relations. Samotné zavedení moderních technologií trvalo čtyři měsíce a jejich největším kritikem

byli zpočátku pracovníci knihoven. Velmi důležitou roli zastával externí projektový manager neknihovnický, který byl neutrální vůči knihovnám i partnerům a financujícím agenturám. Důležitou fází projektu byl i rozvoj firemního designu a na návrh loga byla vypsána soutěž. Problematickou se ukázala také akvizice e-knih, není možné, aby ji pro zapojené knihovny řešil jeden pracovník. A tak každá nominovala do akviziční komise jednoho experta, který spolupracuje v rámci projektu při zadávání veřejných zakázek na akvizici e-knih. Po dvanácti měsících práce bylo hezké vidět, jak jsou knihovníci kreativní a ochotni spolupracovat.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 7, Ausgabe Nr. 2/2014, s. 120–121*)

Podpora čtení ve venkovských oblastech Ugandy je závislá na místních iniciativách, které jsou poměrně rychle integrovány do společnosti a relativně dobře finančně podporovány. Komunitní knihovny zastávají roli podporovatele čtení, ovšem všeobecná gramotnost je stále ožehavým problémem v řadě oblastí Ugandy. Při práci v terénu jsou často slyšet nářky, že tu chybí kultura čtení a mnozí lidé poukazují na tradiční ústní přenos informací. Ve venkovských komunitách jsou knihy stále vzácné a čtenářské návyky omezené, nejsou k dispozici knihy v jazyku místních obyvatel. Školy pochopitelně rozvíjejí čtenářskou gramotnost, ale po jejich opuštění lidé číst přestávají. Rozvoj čtení předpokládá dostatečný počet vhodných knih, ale i prostředí, které se hodí k jejich propagaci a využívání. Ovšem v Ugandě nejsou knihovny podporovány na vládní úrovni. Materiály, které venkovské knihovny shromažďují, fungují jako úložiště regionálních informací. Knihovny pochopitelně úzce spolupracují se školami a mnozí knihovníci jsou učitelé, tyto vazby zvyšují využívání knihoven. Pokud lidé nezískají čtenářské návyky v mládí, již to v průběhu života nedoženou, a tak je velmi důležité naučit děti a mládež číst i ve volném čase a ne pouze při vzdělávání ve škole.

(*IFLA Journal* – Volume 40, Number 2/June 2014, s. 92–101)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BALKOVA, Irina Viktorovna. Istorija bibliotečnog dela. [Dějiny knihovnictví.] Moskva: Paškov dom, 2013. 415 s.

ISBN 978-5-7510-0575-7 Kdb G 208144

Bibliotekarstwo / pod red. Anny Tokarskiej. [Knihovnictví.] Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2013. 727 s. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 144.

ISBN 978-83-61464-95-2 Ka 39.832

Informační společnost v číslech 2014 : Česká republika a EU. Praha: Český statistický úřad, 2014. 60 s. : il.

ISBN 978-80-250-2538-3 Kqx 9.701/B

LBI – Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft. Bd. 2, Lfg. 6, Telearbeit bis Widget / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann ; Red. Peter Lohnert. [Slovník knihovnické a informační vědy. Sv. 2, č. 6.] Stuttgart: Hiersemann, 2014. s. 881–960 : il.

ISBN 978-3-7772-0922-7 (soubor)

ISBN 978-3-7772-1409-2 (Band 2, Lieferung 6)

Ka 39.810

Roční zpráva hodnocení výkonů regionálních funkcí : Moravskoslezský kraj 2013 / zprac. Marie Šedá, Marcela Tomášová. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2014. 36 l. : barev. il., grafy, tabulky.

ISBN 978-80-7054-190-6 Kqh 9.689/B

ROSS, Catherine Sheldrick, Kirsti NILSEN. Communicating professionally : a how to do it manual. 3rd ed. [Komunikace profesionálně. Příručka.] Chicago: Neal-Schuman, 2013. xxiii, 445 s. : il. How-to-do-it manual for librarians.

ISBN 978-1-55570-908-2 Kr 39.779

Organizace knihovních fondů

ALLSON, Dee Ann. The patron-driven library : a practical guide for managing collections and services in the digital age. [Řízení knihovny na základě jejích uživatelů. Praktický průvodce pro řízení knihovních fondů a služeb v digitálním věku.] Oxford: Chandos, 2013. xxii, 352 s. : grafy, tabulky. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-736-1 O 39.776

Archiving 2013 : April 2-5, 2013, Washington, DC : final program and proceedings / general chair: Peter Burns. [Archivace 2013. 2.–5. 4. 2013, Wa-

shington. Závěrečný program a materiály z konference.] Springfield: Society for Imaging Science and Technology, 2013. vi, 276 s. : il., grafy, tabulky. ISBN 978-0-89208-304-6 Ol 39.792

MERING, Margaret, ed. The RDA workbook : learning the basic of resource description and access. [Příručka RDA. Výuka základů popisu zdrojů a přístupu.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2014. xviii, 190 s. + 1 CD-ROM.

ISBN 978-1-61069-489-6 Odabb 39.780

Služby knihoven

ASSELIN, Marlene and Ray DOIRON. Linking literacy and libraries in global communities. [Propojení gramotnosti a knihoven v globálních komunitách.] Farnham: Ashgate, 2013. xvii, 155 s. : il.

ISBN 978-1-4094-5284-3 Sb 39.783

BORODINA, Valentina Aleksandrovna. Informacionnoje obsluživanije : opisanije, tablicy, schemy : speckurs dlja metodista. [Informační služba. Popis, tabulky, schéma. Speciální kurz pro metodika.] Moskva: Libereja-Bibinform, 2013. 79 s. : il. Bibliotekar' i vremja. XXI vek, no. 144.

ISBN 978-5-8167-0054-2 Sd 9.693/B

GARIBYAN, Masha, Simon McLEISH and John PASCHOUD. Access and identity management for libraries : controlling access to online information. [Management přístupu a identity pro knihovny. Kontrola přístupu k online informacím.] London: Facet, 2014. 248 s. : il.

ISBN 978-1-85604-588-9 Sdg 38.838

KNIHOVĚDA

ELIÁŠ, Michal. Kde mrtví žijí a nemí hovoria : archivne rarity. Martin: Matica slovenská : Slovenská národná knižnica, 2012. 149 s. : il., portréty, faksim.

ISBN 978-80-8128-060-3 Xbc 39.807

Kněžnoje delo v Rossii v XIX – načale XX veka : sbornik naučnych trudov. Vyp. 16. / sost. O. N. Iljina et al. [Knižní kultura v Rusku v 19. století a na počátku 20. století. Sborník vědeckých prací. Sv. 16.] Sankt-Peterburg: Rossijskaja nacional'naja biblioteka, 2012. 339 s.

ISBN 978-5-8192-0429-0 Kdb H 105511

Studie o rukopisech. XLII, 2012. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2013. 223 s. : barev. il. (faksim.)

ISBN 978-80-87782-10-1 Xaa 39.847

Díky moc!

**Chtěl/a bys cokoliv
vzkázat naší knihovně?**

„Některé politologické,
sociologické nebo
psychologické knihy
jsou vynikající –
dokážou na šesti stech
stránkách vyjádřit
skoro tolik jako jeden
vtip.“

– Gabriel Laub

Pro časopis **čtenář**
vytvořila s ♥ **Odezva**.

Díky moc!

**Chtěl/a bys cokoliv
vzkázat naší knihovně?**

„Některé politologické,
sociologické nebo
psychologické knihy
jsou vynikající –
dokážou na šesti stech
stránkách vyjádřit
skoro tolik jako jeden
vtip.“

– Gabriel Laub

Pro časopis **čtenář**
vytvořila s ♥ **Odezva**.

Vyplň mě!

Proč sis půjčil/a tuhle knížku nebo knížky?

Jak jsi spokojen/a s naší otevírací dobou?

Odpovídajícímu smajlíku domaluj uši.

Vyplň mě!

Proč sis půjčil/a tuhle knížku nebo knížky?

Jak jsi spokojen/a s naší otevírací dobou?

Odpovídajícímu smajlíku domaluj uši.

